

# ქართული

4(29) 2010  
03 ოქტომბერი-ნოემბერი

ქართული მარჯო ჩნება?  
ქართული ქართველი რწმუნება!  
ღმერთთან, ბედისწერასთან,  
ზღვასთან, იმედთან!

**გეგმავნიის ქართული სათვინსტროოს ორგანო**

# ნომჯიშონა:

საზიხვადვვიღემ ლეხი	3
ქაიხვადი მხედრობისთვის ჰეტი ბაგისკონი	4-7
ღონიღე რქონიხიღე კათოლიკონ-პეტროსი (1919-1921)	7-9
Auszug aus dem Buch „Kriegsreporter“ von Julian Reichelt	9-12
მონღონ რიხ ზღის მღღეღ	13-14
აღსახთა ბუნის სიღებს ფიხონღად უნღა მღღეღონთ!	15-16
სეღსეღეღთის ღეღენღა ღა სინამღეღღეღ	17-18
ეღთი სასთი რანონ-თამაღთონ	19-23
100 სანთეღი ბეღონსათეღის	23-26
სეღღონსეღეღი ქაღის ფიღეღი	26-27
პეღეღონა	28-29

# ს ა ზ ო რ ვ ა ე ც ვ ა რ მ ც ე ე ს ი

საქართველოს

ამაყი ნება: თავადობის და ძაღვის ყრბი.  
ლალი თაბუძი: სილაძაზის რქით ძველები.  
ხელმწიფებისთვის თქვითი ყოვლითი ვრდობი.  
და სისხლის ეძიონ: ძმაგი რიცხით ზაოხობელები.

ცაძაბი ოძის: თუთი ლოცვით ათავლებელი  
საძო ზმანების: ხან მყოფელი და ხან ჯი ტყონი  
სეკათა ვაზის სრულნიანი მოყვლილი ლეონი  
და ცხელი ჟვანი: ნინოს თქვით განათლებელი.

მე მიყვანს ძენი გამობედა: ძელი, მესხაბი.  
მზის სინელები მოთას სიყვით რომ მოესხა.  
მაგობამ ხელაქლ: სააქადე ლანდივით მოდის:

ყცხო მომართის სიყვამულით ზიგეამეხილი. -  
და ყცლის ეძიონ: გამთულდება ნეცაჟ თუ ოღელ  
ძენს ყნლო ძეგობი მინი ხმალი ვადაცხეხილი.

გმიგოლ როჭაქიძე

1919

# რუსეთი

## ქართული მხედრობის ხეობა ბაგრატიონი

პეტრე ბაგრატიონის უშუალო წინაპრები მეფერამეტე საუკუნის პირველი ნახევრის ქართლში ცხოვრობდნენ. ამ დროს არაერთი ქართველი მოწყდა სამშობლოს და უცხოეთში გაიხიზნა. გადახვეწილთა საკმაო რაოდენობა იყო ქალაქ ყიზლარში. იქ მყოფმა ქართველებმა რუსეთის ქვეშევრდომობა მიიღეს. მათ შორის იყო პეტრეს მამაც – ივანე ალექსანდრეს ძე ბაგრატიონი, რომელიც ქართლის მეფის, ვახტანგ მეექვსის ძმის – იესე მეფის შთამომავალი გახლდათ.

დღემდე დანამდვილებით არ ვიცით ვინ იყო პეტრე ბაგრატიონის დედა, ცნობილია მხოლოდ, რომ პეტრეს პაპა, ალექსანდრე, თავისი ოჯახით 1757 წელს გადასახლდა ქალაქ ყიზლარში, სადაც რუსეთის სამხედრო სამსახურში შესულა. მას თავისი შვილი იოანეც სამხედრო სამსახურში შეუყვანია. იოანეს პოლკოვნიკის ხარისხამდე მიუღწევია. 1765 წელს იოანეს შეეძინა ვაჟი პეტრე.

პეტრეს მამიდა, ანა ალექსანდრეს ასული ბაგრატიონი, მეუღლე თავად გოლიცინისა, პეტრეს ჭაბუკობის დროს პეტერსბურგში ცხოვრობდა. მან 1781 წელს თავისთან დაიბარა ყიზლარში მცხოვრები ძმისწული. პეტრე დაუყოვნებლივ გაემგზავრა მამიდასთან, რომელსაც იმ დროს რუსეთში ყოვლისშემძლე პოტიომკინმა ძმისწულის სამხედრო სამსახურში ჩარიცხვა აღუთქვა.

ბაგრატიონის პასუხებით კმაყოფილმა პოტიომკინმა ბრძანება გასცა, რომ იგი სერჟანტად ჩაერიცხათ კავკასიის მუსკეტერთა პოლკში.

1783 წლიდან პეტრე მონაწილეობდა ჩეჩნების წინააღმდეგ ლაშქრობაში, აქ პირველივე ბრძოლისთანავე მას პრაპორჩიკის ხარისხი მიანიჭეს.

1787 წელს ოსმალეთმარუსეთსომიგამოუცხადა.

1788 წელს სუვოროვის ხელმძღვანელობით ბაგრატიონმა დიდი სიმამაცე გამოიჩინა ციხე-სიმაგრე ოჩაკოვის აღებისას. 1792 წელს 27 წლის ბაგრატიონს სამსახურში წარჩინებისათვის მაიორის ხარისხი უბოძეს. 1794 წელს ბაგრატიონი უკვე დივიზიის მეთაურია და სოფიის კარაბინერთა პოლკში

მსახურობს. 1798 წელს ბაგრატიონმა პოლკოვნიკის ხარისხი მიიღო და ეგერთა მეექვსე პოლკის მეთაურად დაინიშნა. პოლკის წარმატებით სწავლების გამო მან გენერალ-მაიორის ხარისხი მიიღო.

მეფის რუსეთი ყველანაირად იბრძოდა საფრანგეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ და მოკავშირეებთან ერთად ომში ჩაება. 1799 წლის აპრილში ბაგრატიონმა ციხე-სიმაგრე ბრესჩიო აიღო და მრავალი ოფიცერი და ჯარისკაცი დაატყვევა. ამის გამო იგი წმინდა ანას ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა, ხოლო ქალაქ ლეკოს აღებისათვის იმპერატორმა იოანე იერუსალიმელის ჯვრით დააჯილდოვა. ფრანგი გენერლის, მოროს დამარცხებისათვის ბაგრატიონმა ალექსანდრე ნეველის სახელობის ორდენი მიიღო.

ტავეროდან ციურიხს ორი გზა მიდიოდა: ერთი სრულიად უსაფრთხო, მაგრამ გრძელი, მეორე მოკლე მდინარე რეისის ხეობით. სუვოროვი ავსტრიის ოფიცრებს დაეყრდნო და მეორე გზა აირჩია, რათა ზურგში მოქცეოდა მასენას. ავსტრიელებმა არ გაითვალისწინეს, რომ ეს გზა ქალაქ შვიცამდე არ მიდიოდა და გადასალახად რთული იყო. მიუხედავად ყველაფრისა, ბაგრატიონი დანიშნულ დროს მივიდა ადგილზე და მტერს მოულოდნელად ზურგიდან დაესხა თავს. ფრანგები ცუდ დღეში ჩაყარდნენ და პოზიციები დატოვეს. ამის შემდეგ რუსთა რაზმები ალტორფისაკენ დაიძრნენ. 16 სექტემბერს ალტორფიდან შვიცისკენ დაიძრა ბაგრატიონის ავანგარდი და ქედის თოვლიანი ბილიკებით მივიდნენ ადგილზე. ჯარი დაიღალა და საკვებიც გამოეღიათ, ამას ისიც დაემატა, რომ სუვოროვს მოუვიდა მოხსენება გენერალ ლინკენის დამარცხებისა, რაც სუვოროვის არმიის ალყაში ყოფნას ნიშნავდა. რჩებოდა ერთადერთი გზა გლარისზე და იქიდან ილანცზე გასვლა ავსტრიელებთან შესაერთებლად.

ბაგრატიონის განკარგულებაში იყო 6000 კაცი, ამ ძალით მას უნდა უკუექცია საფრანგეთის ორი ბრიგადა. ლენტარის ხეობაში ბაგრატიონმა 19 სექტემბერს ხიშტებით მიიტანა იერიში და მტერი

უკუაგლო.

არმია 23 სექტემბერს დამით დაიძრა. მას დასაფარავად უკან მიჰყვებოდა ბაგრატიონი თავისი არიერგარდით. ფრანგების ავანგარდი მალე წამოეწია ბაგრატიონის არიერგარდს, რომელიც 2000 კაცისაგან შედგებოდა და საბრძოლო მასალაც ცოტა ჰქონდათ. ბაგრატიონი 12 საათის განმავლობაში იგერიებდა მტერს. ფრანგებმა მხოლოდ დამით შეწყვიტეს ბრძოლა.

ბაგრატიონის გამჭვირავობით და სიმამაცის წყალობით რუსეთის არმია სამშვიდობოს გავიდა. ასე დასრულდა რუსეთის ლაშქრობა შვეიცარიაში. პავლე პირველმა ბაგრატიონი ლეიბ-გვარდიის შეფად დანიშნა.

ამ ბრძოლების შემდეგ ბაგრატიონს ყველგან დიდი პატივით ხვდებოდა. ერთხელ სასახლეში გამართულ ბალზე ბაგრატიონი შეხვდა გრაფის ასულ ელისაბედ სკავრონსკაიას. გმირი ბაგრატიონი მალე მგზნებარე სიყვარულმა შეიპყრო. მეფის ჩარევით გრაფის ასულმა და პეტრემ ჯვარი დაიწერეს, მეჯვარე პავლე იმპერატორი იყო.

შენგრაბენტან ბრძოლაში ბაგრატიონმა და მისმა არიერგარდმა სძლია მრავალრიცხოვან მტერს. ფრანგებმა მათ „გმირთა გუნდი“ უწოდეს. ბაგრატიონმა დაჟალება ბრწყინვალედ შეასრულა. იმპერატორმა ალექსანდრე პირველმა ბაგრატიონს

გენერალ ლეიტენანტის ხარისხი და წმინდა გიორგის მეორე ხარისხის ორდენი უბოძა. ავსტრიის იმპერატორმა კი მარია-ტერეზას უმაღლესი ხარისხის ორდენით დააჯილდოვა.

ალექსანდრე პირველისა და მისი მრჩეველების მოთხოვნით მოკავშირეთა არმია 27 ნოემბერს ნაპოლეონის წინააღმდეგ დაიძრა. მოკავშირეთა ავანგარდს მეთაურობდა ბაგრატიონი. პირველ დღეებში ბაგრატიონის წარმოებული ბრძოლები ბრწყინვალე ბრძოლებით სრულდებოდა, მაგრამ ხელმძღვანელობაში იმპერატორ ალექსანდრე პირველის ჩარევის შემდეგ საქმე გაუარესდა. აუსტერლიცთან მოკავშირეთა დამარცხების შემდეგ ბაგრატიონს მოუხდა არიერგარდის ხელმძღვანელობა და ნაპოლეონის სასტიკი იერიშების თავის თავზე აღება. დროებითი ზავის დადების შემდეგ რუსეთის არმია სამშობლოში დაბრუნდა.

1805-1807 წლების ომი დასრულდა ტილზიტში დადებული ზავით. ამ ბრძოლებში ბაგრატიონის რაზმში თავი ისახელეს აგრეთვე ისეთმა მამაცმა მეომრებმა, როგორიც იყო არტილერისტი, პოლკოვნიკი ლევან იაშვილი და ქვეითი პოლკის მეთაური პოლკოვნიკი ივანე ფანჩულიძე. მათ უჩვენეს გმირობის უდიდესი შემართებანი.

ამ ამბების შემდეგ ბაგრატიონი პეტერბურგში დაბრუნდა დასასვენებლად, მაგრამ დასვენება ხანმოკლე აღმოჩნდა. 1808 წელს ომი დაიწყო შვეციასთან და ნაცადი სარდალი კვლავ ბრძოლის ასპარეზზე გაგზავნეს. ეს ბრძოლა იყო ფინეთისათვის, პეტერბურგის დაცვისათვის და ფინეთის ყურეში ბატონობისათვის. 1809 წელს რუსეთის არმიამ შეტევა დაიწყო.

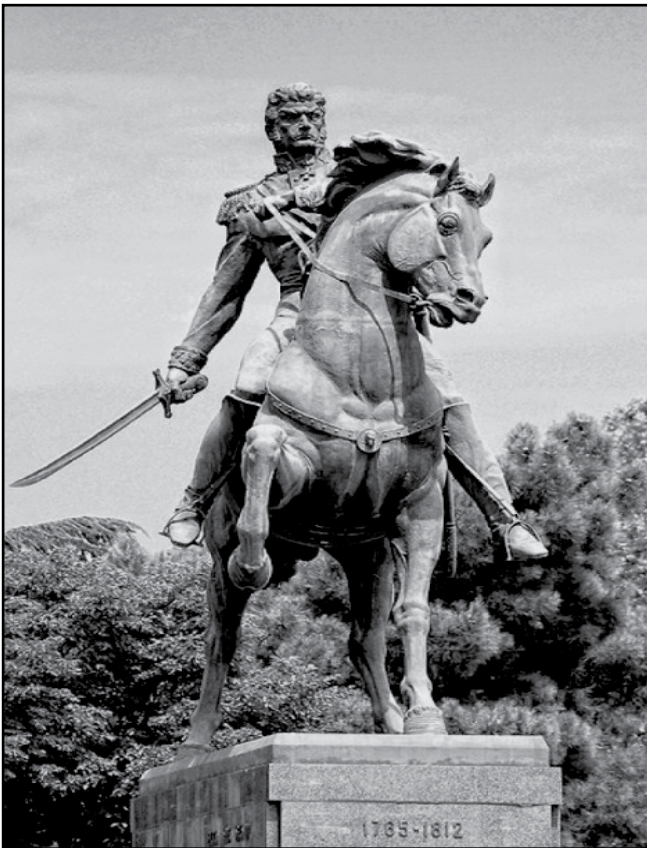
ბაგრატიონი სამხრეთის დაჯგუფებისკენ გადაისროლეს. მიუხედავად მთავარსარდლის არასწორი გადაწყვეტილებისა, ბაგრატიონმა გაწმინდა სამხრეთ ფინეთი და ფინეთის ყურე.

43 წლის ბაგრატიონი კარგი აღნაგობისა იყო, ბრწყინვალე სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი, რუსეთისა და უცხოეთის ორდენებით ყველას ხიბლავდა. განსაკუთრებით გატაცებული აღმოჩნდა იმპერატორის და-ეკატერინე პავლეს ასული. პეტრე რომ მოეცილებინათ პეტერბურგიდან 1809 წლის 1 ივლისს იგი გაგზავნეს მოლდავეთის არმიაში. ამ პერიოდს დაემთხვა ვენაში მცხოვრებ პეტრეს მეუღლის მიერ ურთიერთობის გაწყვეტა მასთან და ბრძოლებს ჩვეულმა სარდალმა ისევ ბრძოლის ველს მიაშურა.

9 აგვისტოს პროზოროვსკი გარდაიცვალა და ბაგრატიონმა დაიკავა მთავარსარდლის თანამდებობა. არმიის განლაგებისა და ბრძოლის ასპარეზის შესწავლის შემდეგ, ბაგრატიონი აღნიშნავდა, რომ პროზოვსკის გეგმით განლაგებულ არმიას



პეტრე ბაგრატიონი



არ შეუძლია მოწინააღმდეგეს დაარტყას ერთი რომელიმე მიმართულებით. მოხუც სარდალს ბაგრატიონი ავსტრიელ ფელდმარშალს უწოდებდა, რადგან იგი მოქმედებდა ავსტრიაში გაბატონებულ საკორდონო სტრატეგიით, რომლის მთავარი მიზანი იყო ბრძოლის ასპარეზზე ჯარების თანაბარი განაწილება და თავდაცვის ხაზისა, ციხესიმაგრეებისა და მნიშვნელოვანი პუნქტების გამაგრება. ასეთ ვითარებაში, ბაგრატიონის აზრით, არმია კარგავდა მანევრირებასა და ურთიერთშორის კავშირს. ბაგრატიონის პრინციპი იყო გადამწყვეტი, შეტევითი დარტყმა მოწინააღმდეგეზე და მისი განადგურება საველე ბრძოლაში.

„ჩემი მიზანია- წერდა სამხედრო მინისტრს,- გამოვაცოცხლო არმია და გავხადო იგი მამაცი. ტრაბახის გარეშე მოგახსენებთ, რომ უკვე მივალწიე- მიდის ერთი ათის წინააღმდეგ. უკანასკნელი კაპიციკი არ მენანება,- ჩემს ერთგულებს ვასმევ და ვაჭმევ. უკეთესია მოკვდე, ვიდრე მათ ვაწყენინო... ღმერთმა იცის ჩემი გული და სული“.

ნაპოლეონი რუსებთან ომისათვის ემზადებოდა, შეკრიბა უდიდესი არმია, რესურსები და საკმაოდ ძლიერი მოკავშირეებიც შეიძინა. მისი სამიშროება იზრდებოდა, მაგრამ რუსეთის არმიას ჯერ კიდევ არ გააჩნდა საბრძოლო მოქმედების გეგმა. ბაგრატიონის გეგმაითვალისწინებდა რიგ ღონისძიებათა გატარებას,

რათა არ დაეშვათ ფრანგთა მოულოდნელი თავდასხმა, მზად ყოფილიყვნენ მოწინააღმდეგის დარტყმის შესახვედრად და ხელიდან არ გაეშვათ ინიციატივა. ბაგრატიონის ბიოგრაფების განცხადებით, გეგმა ცხადყოფდა მეორე არმიის მთავარსარდალის სტრატეგიულ ერუდიციას, რომელიც საშუალებას აძლევდა მას რთულ ვითარებაში გარკვეულიყო და სწორად შეეფასებინა მოახლოებული ომის თავისებურებანი.

1812 წლის 12 ივნისს საფრანგეთის 600 ათასიანმა არმიამ რუსეთის საზღვარი გადალახა ვარშავა-კონიგსბერგის ხაზზე, მისი მარცხენა ფრთა 250 ათასი მეზრძოლის რაოდენობით პირველი გადავიდა მდინარე ნემაზე კონგოს რაიონში და დაუცველი ქალაქი დაიკავა. დაიწყო სიმძლავრითა და გაქანებით მანამდე არნახული მსოფლიო მნიშვნელობის ომი.

ნაპოლეონმა დაინახა, ბარკლაი-დე-ტოლი ბრძოლას არ იღებდა, სწრაფად იხევდა უკან და მისი დაწვეა შეუძლებელი იყო. ამიტომ ძირითადი ძალები მეორე არმიის წინააღმდეგ გადაისროლა, რათა უკან დასახევი გზა მოეჭრა მისთვის, ალყაში მოექცია და გაენადგურებინა. ამ მიზნის განხორციელებისათვის მან შექმნა დიდი დაჯგუფება 130 ათასი მეზრძოლის რაოდენობით, რომლის ხელმძღვანელობა თავის ერთ-ერთ საუკეთესო მარშალს – დაუეს დააგალა. ასეთ ძალას უნდა გამკლავებოდა ბაგრატიონის 50 ათასიანი არმია.

დაუემ და ჟერომმა სცადეს ფლანგებიდან გარემოცვით ბაგრატიონის განადგურება, მაგრამ იგი გაუსხლტა მათ. განრისხებულმა ნაპოლეონმა თავის ადიუტანტ ბერტიეს უბრძანა, რომ ჟერომისთვის ეცნობებინა: „ოპერაციის განხორციელება შეუძლებელი იყო იმაზე უარესად, როგორც იგი მას წარმართავდა“.

ბაგრატიონი გადამწყვეტ ბრძოლას მოითხოვდა, რასაც მეფე და ბარკლაი პირდებოდნენ. „საჭირო ბრძოლა, დასძენდა იგი, ვიდრე რუსეთს შეუძლია და ხალხი ფეხზე დგას“.

1812 წლის 26 აგვისტოს დილით, როდესაც ნაპოლეონმა რუსეთის არმია ბრძოლისათვის განლაგებული დაინახა, თავის მეზრძოლებს შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „მეომრებო! აი ის ბრძოლა, რომელსაც თქვენ ასე ელოდით“.

განთიადისას რუსთა განლაგების ზურგში მზემ ამოანათა. გამარჯვების რწმენით აღფრთოვანებულმა ნაპოლეონმა წამოიძახა: „აი მზე აუსტერლისიცა“. ფრანგი სარდალი არ ელოდა, რომ ბოროდინოს მზე მისი დიდების ჩასვენების დასაწყისი გახდებოდა.

ღოღების ხმის გუგუნით ბაგრატიონის არმია კონტრშეტევაზე გადავიდა და ხელჩართული ბრძოლა გაჩაღდა.

1812 წლის სამამულო ომის უდიდესი მკვლევარის, აკადემიკოს ტარლეს სიტყვებით „ამ საოცარ დროს იმისათვის, ვინც თვალყურს ადევნებდა თავად ბაგრატიონს, კარგად იცნობდა მის ბუნებას, ახსოვდა მთელი მისი განვლილი ცხოვრება, თუ როგორ იცხოვრა მან 47 წლამდე, აშკარა იყო, რომ ფლეშები მას დარჩენოდა, ანდა მძიმედ დაჭრილს ან მკვდარს გამოიტანდნენ ბრძოლის ველიდან“.

დაძაბულ ვითარებაში ბაგრატიონი ორი დღეზიით შეტევაზე გადავიდა. მიუხედავად მტრის სიჭარბისა, შეტევა წარმატებით დაიწყო. ნაცადი სარდალი ხან ერთ ხან მეორე პოლკს ამხნეებდა, რომ უეცრად ცხენზე შეტორტმანდა. ბაგრატიონი დიდ ხანს არ იმჩნევდა დაჭრას, ბოლოს კი სისხლის დაკარგვით ცხენიდან კინალამ გადმოვარდა, მაგრამ მიუსწრეს და ჩამოიყვანეს.

ნაპოლეონის სიტყვებით ბოროდინოს ბრძოლა იყო ყველაზე დიდი იმ 50 ბრძოლიდან, რომელიც მას ჩაუტარებია, მაგრამ ყველაზე უმნიშვნელო შედეგით.

მისი განცხადებით „ფრანგებმა დაამტკიცეს, რომ ისინი გამარჯვების ღირსნი არიან, რუსებმა კი უძლეველობის სახელი მოხვეჭეს“.

პეტრე ბაგრატიონმა დიდი სიმამაცით გადაიტანა სამხედრო ისტორიაში უდიდესი ბრძოლები. იგი განთქმული იყო როგორც ავანგარდული და არიერგარდული ბრძოლების ოსტატი. ბაგრატიონმა მონაწილეობა მიიღო 20 დიდ ლაშქრობაში და 150 ბრძოლაში. იგი ოთხჯერ დაიჭრა, მაგრამ მწყობრიდან არასოდეს გამოსულა, ვიდრე 1812 წელს, ბოროდინოს ველზე სასიკვდილოდ დაიჭრა და დაიღუპა.

*მომზადებულია ტელეკომპანია „საქართველოს“ პროექტ „მთავარსარდლის“ ლიტერატურული სცენარის მიხედვით ავტორი ლევან უშიკაშვილი*

# შ ე ტ ი გ ი ა

## ლეონიდე ოქხოჰიძე კათოლიკოს-პატრიარქი (1919-1921)

კათოლიკოს-პატრიარქი ლეონიდე, ერისკაცობაში ლონგინოზ სოლომონის ძე ოქროპირიძე, დაიბადა 1861 წლის 15 თებერვალს გორის მაზრის სოფელ დისევში, მღვდლის ოჯახში. 1867 წელს ლონგინოზი ჩაირიცხა თბილისის სასულიერო სასწავლებელში. იგი იმდენად სათნო ბუნების ადამიანი იყო, რომ მეგობრები მას სასწავლებელშივე ბერს ეძახდნენ. სასულიერო სემინარიის დამთავრების შემდეგ, 1884 წელს ჩაირიცხა კიევის სასულიერო აკადემიაში.

აკადემიაში სწავლის პერიოდში მოითხოვა მონაზვნად აღკვეცა. 1887 წლის 19 ივნისს აკადემიის რექტორმა, მონაზვნად აღკვეცა იგი და სახელად ლეონიდე უწოდა. 1888 წელს მან დაამთავრა კიევის სასულიერო აკადემია ღვთისმეტყველების მაგისტრის კანდიდატის ხარისხით და საქართველოში

დაბრუნდა. იმავე წელს ინიშნება კავკასიაში ქრისტიანობის აღმდგენელი საზოგადოების მიერ დაარსებული სკოლების ინსპექტორად. ამ საზოგადოების დაფინანსებით კავკასიის მთიანეთში, ფშავ-ხევსურეთში, საინგილოსა და ოსეთში უამრავი სკოლა გაიხსნა. ამ სკოლების წარმატებაში დიდი წვლილი ბერმონაზონ ლეონიდესაც მიუძღოდა. იგი იხსენებდა: „პირველად მე წავაკითხე დედაენა მთის შვილებს და პირველად მე ავამღერე მშობლიურ ჰანგზე დაბეჩავებული ჩემი მოძმენი“.

1890 წელს მღვდელმონაზონმა ლეონიდემ საინგილოში, სოფელ კახში, დააარსა ქალთა სამრევლო-საეკლესიო სკოლა. იგი დიდ ყურადღებას აქცევდა ქართული ენისა და საეკლესიო გალობის საქმეს სასულიერო სემინარიაში, სხვადასხვა სასწავლებლებში და თბილისის საეპარქიო დედათა



კათოლიკოს-პატრიარქი ლეონიდე

სასწავლებელში.

1897 წლიდან ინიშნება დავით გარეჯის იოანე ნათლისმცემლის მონასტრის წინამძღვრად. 1898 წლის 17 აპრილს მღვდელმონაზონი ლეონიდე აყვანილ იქნა ეპისკოპოსის ხარისხში.

ამავე წლის 20 მაისს ეპისკოპოსი ლეონიდე ქართული საღვთისმსახურო წიგნების შემასწორებელი კომისიის თავმჯდომარედ დაინიშნა. 1900 წლის 6 მაისს დაჯილდოვდა წმინდა ანას II ხარისხის ორდენით, მოგვიანებით კი გადაიყვანეს იმერეთის ეპარქიის მღვდელმთავრად. 1907 წლის დეკემბერში ჩააბარეს შიო-მღვიმის ტაძრის წინამძღვრობა.

1917 წლის თებერვალში რუსეთში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ დაემხო ნიკოლოზ II-ის ხელისუფლება და ქვეყანა დროებითი მთავრობის ხელში გადავიდა. ქართველმა მღვდელმთავრებმაც დროულად მიიხნიეს ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენა და დაიწყეს აქტიური მუშაობა ეკლესიის დამოუკიდებლობისათვის.

ეპისკოპოს ლეონიდეს მოღვაწეობაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის

ბრძოლას. მან აქტიური მონაწილეობა მიიღო 1906 წელს პეტერბურგში გამართული სინოდის იმ სხდომებში, რომლებიც საქართველოს ეკლესიის დამოუკიდებლობის საკითხს იხილავდა. თავის გამოსვლაში ეპისკოპოსი ლეონიდე აღნიშნავდა: „დღეს საქართველო განიცდის უდიდეს კრიზისს, ხალხი არ დადის ეკლესიაში, სრულიად აპყარა პატივისცემა სამღვდელოებას, მღვდლების მოქმედებას და სწავლა-დარიგებას აღარ აქვს გავლენა მრევლზედ.“ ერთადერთი საშუალება იმისა, რომ არ მოისპოს საბოლოოდ ქრისტიანობა საქართველოში და სამღვდელოებამ მოიპოვოს კვლავინდებური ნდობა სამწყვსოსი, თვლის საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენას.

1917 წლის 12 მარტს მცხეთის სვეტიცხოვლის ტაძარში გამოცხადდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია აღდგენილად. 13 მარტს ეპისკოპოსმა ლეონიდემ საქართველოს ეგზარქოს პლატონს განუცხადა, რომ გათავისუფლებულია თანამდებობიდან და ჩამორთმეული აქვს ქართული ეკლესიის მართვა-გამგეობა. 14 მარტს ეპისკოპოს ლეონიდეს თავმჯდომარეობით გაიმართა სამღვდელოების კრება, რომელმაც დაადგინა, რომ სიონის ტაძარში წირვა-ლოცვა ქართულად ჩატარებულიყო. ეპისკოპოსი ლეონიდე კი დაინიშნა საქართველოს ეკლესიის დროებითი მმართველობის თავმჯდომარედ.

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, კირიონის გარდაცვალების შემდეგ მიტროპოლიტი ლეონიდე არჩეულ იქნა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად. 1919 წლის 19 თებერვალს მცხეთაში, სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში შესრულდა მისი აღსაყდრება. ჩაიარა საზეიმო დღეებმა და კათოლიკოს-პატრიარქი აღმოჩნდა იმ პრობლემების წინაშე, რომლებმაც თავი იჩინა დამოუკიდებელ საქართველოში.

ქართველმა მენშევიკებმა სრული უნდობლობა გამოუცხადეს ეროვნულ ეკლესიას. სკოლებში გააუქმეს საღვთო სჯულის სწავლება და ეკლესია გამოყოფილ იქნა სახელმწიფოსაგან. ამის შესახებ უწმინდესი ლეონიდე გულისტკივილით აღნიშნავდა: „ეკლესიას ჩამოართვეს სასწავლებლები, ქონება, მიწები, ეკლესიებიდან გამოიტანეს ძვირფასეულობა, მას წაართვეს მოქალაქეობრივი უფლება და შეძლება, სარწმუნოებრივ-ზნეობრივი ნუგეში ეცა მორწმუნეთათვის ყველა იმ დღესასწაულებში, რომელიც შეადგენს წმინდათაწმინდას და ისტორიულ ატრიბუტს მათი ქრისტიანული რწმენისას და იძულებულს ხდიან მათ თავისი დოგმატი და ტიპიკონი ამქვეყნიურ და ისიც სოციალურ ანგარიშებს



შეუფარდონ“. საქართველოს პატრიარქი ლეონიდე მკაცრად გმობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების ეკლესიისადმი დამოკიდებულებას.

1921 წლის 25 თებერვალს ბოლშევიკური საოკუპაციო ხელისუფლება თბილისში შემოვიდა, ხოლო იმავე წლის 15 აპრილს, რევკომის დადგენილებით, საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია კანონგარეშე ორგანიზაციად გამოცხადდა.

1921 წლის 11 ივლისს კათოლიკოს-პატრიარქი

შავი ჭირით გარდაიცვალა. იგი დაკრძალულია სიონის საკათედრო ტაძარში.

უწმინდესი და უნეტარესი ლეონიდე საქართველოს ეკლესიის ისტორიაში დარჩა, როგორც ერთ-ერთი გამორჩეული მოღვაწე, რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა საქართველოს ავტოკეფალიის აღდგენის საქმეში.

მომზადა  
ეკატერინე ცირიკაშვილმა

---

---

## AUSZUG AUS DEM BUCH „KRIEGSREPORTER“ VON JULIAN REICHELT

...Im August bereite ich gerade eine Reise in die USA vor, um vom Wahlkampf zu berichten, als die russische Armee in die georgische Provinz Süd-Ossetien einmarschiert. Ich suche Süd-Ossetien noch auf der Landkarte, da ist in den Nachrichten schon die Rede von einer neuen Kuba-Krise, sogar vom Dritten Weltkrieg. Das Fernsehen zeigt feuernde Raketenwerfer, die auf Lastwagen montiert sind. Soldaten, die Schützengräben ausheben, und endlose Konvois russischer Panzer, auf denen Männer mit Kalaschnikows und alten Lederkappen sitzen. Zeigte der Fernseher ein Schwarz-Weiß-Bild, könnten diese unwirklichen Szenen auch vor fünfzig, sechzig Jahren spielen. Armee gegen Armee, Artilleriegranaten, die in Wohnhäuser einschlagen, heulende Sirenen, Luftangriffe auf Städte und Zivilisten – in nur einer Nacht ist der Krieg des 20. Jahrhunderts zurückgekehrt.

Ich denke, dieses Mal ist es ganz große Ding, bei dem ich dabei sein muss. Die Geschichte, die ich nicht verpassen darf. Die Geschichte, die wichtiger ist als all die anderen. Ich sehe, dass es überall als erste Meldung in den Nachrichten kommt und vergesse alle anderen Pläne. Als mein Fotograf Andreas

Thelen und ich aufbrechen, ist der Flughafen von Tiflis schon gesperrt. Wir fliegen nach Jerewan, Armenien, und fahren bei Nacht über Serpentinstraßen durch die Berge Richtung Norden. Früh am Morgen überqueren wir die georgische Grenze. Wir sind da. Wir hören im Radio, dass die Russen auf Tiflis vorrücken. Wir sitzen im Auto, wach seit 24 Stunden, und scherzen, dass wir die Stadt vor den Russen einnehmen werden. Links der Straße sehen wir einen zerbombten Flughafen. Es ist ein gutes Gefühl, da zu sein.

In Tiflis finden wir einen Dolmetscher, ein junger, hagerer, mutiger Mann, der einen Sohn hat und Deutsch spricht. Mit ihm fahren wir weiter Richtung Norden, nach Gori, rund 80 Kilometer von Tiflis entfernt. Es ist die Geburtsstadt Josef Stalins. Aus Gori haben Fotografen in den letzten Tagen die Fotos geschickt, die wie aus einer anderen Zeit schienen. Menschen, die zwischen zerbombten Häusern umherirrten, verwirrt und hilflos. Man konnte ihnen die Taubheit ansehen, die taumelnde Orientierungslosigkeit, die von schweren Explosionen kommt. Tote unter Trümmern. Bilder von einem Bombenkrieg.

Je näher wir Gori kommen, desto häufiger sehen wir ausgebrannte georgische Panzer entlang der Straße, Öllachen, schwarzgeglühte Schrottteile, glitzernde Glassplitter. Wir sehen russische Kampfhubschrauber, die über den Bergen Raketen abfeuern, Dörfer, aus denen dunkler Rauch aufsteigt. Es sind kaum Autos auf der Straße. Als wir gerade am Ortsschild von Gori vorbeifahren, ruft die Redaktion an. Vor knapp zwei Stunden sei in der Stadt ein holländischer Journalist von einer Granate getötet worden, wir sollen vorsichtig sein. Für die Zerstörung, die wir in Gori vorfinden, gibt es nur ein Wort: krank. Bomben haben eine komplette Siedlung vernichtet. Von den Plattenbauten stehen nur noch schwarze Gerippe. Vor den Gerippen parken ausgebrannte Autos. Vor den Autos liegt eine gelbe, blutverkrustete Decke. Die einzigen Geräusche stammen von einer geplatzten Wasserleitung, aus der es in eine immer größer werdende Pfütze hineinplätschert, und von den Gardinen, die in leeren Fensterhöhlen der wenigen nicht ausgebrannten Häuser flattern. Ich versuche, eine alte Frau anzusprechen, die in den Trümmern nach irgendetwas sucht, aber sie sagt nur: „Niemand hat uns geholfen. Und jetzt kommen Sie und fragen, wie es uns



geht? Hauen Sie einfach ab und lassen Sie uns in Ruhe sterben.“

Zwischen Kratern, Betonbrocken und verrenkten Stahlstreben liegen die Überbleibsel des Alltags. Ein verkohlter Brief. Ein angesengtes Sofakissen. Ein Bilderrahmen. Eine Puppe, der die Explosion die Beine weggerissen hat. Die Puppe lächelt starr vor sich hin. „Was können wir dafür, wenn sich ein paar mächtige Männer streiten?“, ruft uns ein alter Mann zu. „Wir wissen nicht mal, warum sie sich streiten. Aber wir müssen den Preis bezahlen.“

Ich stehe unter einer alten Eiche. Die Baumkrone ist von einer Granate zerfleddert, die restlichen Zweige sind mit Staub bedeckt. Manchmal frage ich mich, was die Bäume über die Menschen denken müssen.

Abends im Hotel in Tiflis sitzen Korrespondenten aus aller Welt in der Bar und diskutieren über die Kriegsgründe. Die einen meinen, es gehe wie immer ums Öl und um Pipelines. Andere sagen, Putin habe der NATO nur seine Macht zeigen wollen. Wieder anderen glauben, die CIA stecke dahinter. Ein französischer Kollege hält Georgiens Präsident Michail Saakaschwili für den neuen Hitler und ein paar alte Russlandexperten haben schon seit Jahren vor einer Eskalation im Kaukasus gewarnt. Niemand weiß zu diesem Zeitpunkt (und bis heute nicht), wie dieser Krieg wirklich angefangen hat, wer die Schuld trägt, wie viele Menschen gestorben sind. Man weiß nicht mal, wo sie begraben liegen. Viele Familien haben ihre Toten hastig in ihren Gärten oder auf Feldern beerdigt, bevor sie vor den Kämpfen geflüchtet sind. Beide Seiten, Russland und Georgien, verstecken sich hinter die Erklärungen darüber, was sie alles getan haben, um diesen Krieg zu verhindern, wie ihnen der Kampf aufgezwungen worden sei. Aber dafür, dass anscheinend niemand Krieg wollte, sind nur ziemlich viele Menschen tot, vertrieben oder obdachlos.

Fast drei Wochen verbringen wir in der Region. An einem Nachmittag rollt eine Kolonne von über hundert russischen Fahrzeugen –

Kampfpanzer, Truppentransporter, Lastwagen – mit flatternden Fahnen auf Tiflis zu. Während das Radio panische Meldungen über einen bevorstehenden Angriff auf die Hauptstadt ausstrahlt, fahren wir mit unserem Auto an der Spitze der Kolonne, wenige Meter vor den Russen. Unser Dolmetscher hat einen alten Lieferwagen. Mit einem befreundeten Kameramann sitze ich hinten im Laderaum. Die Schiebetür ist geöffnet. Wir filmen die Panzer, die auf der bebenden Straße hinter uns fahren, rauchen im Fahrtwind und tauschen ab und zu ratlose Blicke, weil diese Szenen so surreal sind. Wir überholen die Menschen, die auf Pferdewagen flüchten. Ich sehe Familien hinten zwischen Koffern und Möbeln kauern. Ein Kind

Es ist wie ein Leberhaken, der der Zivilisation die Luft nimmt. Hinter den russischen Linien werden wir in den nächsten Tagen bewaffnete, betrunkene Milizionäre sehen, Banditen, die von Norden kommen, bärtige Männer aus Tschetschenien, die wahllos um sich schießen – auch auf Journalisten – und sich nehmen, was sie wollen. Sie plündern und brandschatzen und die russische Armee lässt sich die Milizen ungestört durch die Dörfer ziehen. Es sieht so aus, als würden diese Banden bewusst als Waffe gegen Zivilisten eingesetzt. Es herrscht Anarchie.

Während Politiker mahnen, appellieren, letztmalig fordern, von

---

**Wenn man die Augen zusammenkneift, sieht man eine graue, ebene Fläche. Ganze Viertel sind eingeebnet. Die wenigen Bäume, die noch da sind, stehen als schwarze Skelette in dieser Wüste. Es weht ein lauer, staubiger Wind.**

---

drückt eine Puppe an sich, eine Puppe, wie sie auch in den Trümmern von Gori lag. Wir fahren vorbei an qualmenden Ladas, in denen sich acht, zehn Menschen drängen. Wir sehen ein altes Ehepaar, das zu Fuß auf der Flucht ist mit nichts als zwei Plastiktüten und einem Hund. Mit gebrechlichen Schritten gehen sie am Straßenrand.

Dieser Krieg ist ein anders als die Kriege in Afghanistan oder im Irak, die sich seit Jahren hinziehen, mit besseren oder schlechteren Tagen, mit Erfolgs- und Katastrophenmeldungen. Dieser Krieg ist frisch. Seine Gewalt und seine Zerstörungskraft breiten sich wie eine Seuche innerhalb weniger Stunden aus. Man kann zusehen, wie sich Dörfer in kürzester Zeit entleeren, wie Menschen ihr Leben ausgeben und alles zurücklassen, wie sich schon ein paar Stunden später bei Einbruch der Dunkelheit in den Böschungen hocken, entrückt und entgeistert, wie sie auf dem schmutzigen Boden schlafen und alle Würde verlieren. Wie ungläubig sie aussehen, weil niemand ihnen hilft.

Waffenstillstandsabkommen von Sechspunkte-Plänen sprechen, sehen wir Kinder, die von Wunden übersät sind. Wir sehen eine Mutter, die weinend zusammenbricht, als sie das Foto ihres toten Sohnes in der Zeitung entdeckt. Ein junger Mann, der bei einem Bombenangriff auf Gori seine Bruder verloren hat, erzählt uns: „Ich habe ihn in den Trümmern gefunden, aufgehoben und zu meinem Auto getragen. Ich habe ihn auf den Beifahrersitz gesetzt und bin mit ihm zum Krankenhaus gerast. Aber sie konnten ihm nicht mehr helfen. Sie haben ihn in eine Kammer mit vielen anderen Toten gelegt, mit Körpern, die keine Köpfe mehr hatten. Ich wollte nicht, dass er da bleibt und habe ihn wieder mitgenommen. Aber ich hatte auch Angst, dass wieder ein Angriff kommt und eine Bombe ihn völlig zerreißt. Ich habe ihm also ein frisches Hemd von mir angezogen und ihn am nächsten Morgen begraben, mit meinen eigenen Händen.“

Ein Mann, der seinen toten Bruder unter der

Erde in Sicherheit bringt, vor einem tobenden Krieg, der keiner aufzuhalten vermag, der keiner versteht, keiner angefangen haben will und angeblich auch niemand gewollt hat – so sieht die Hilflosigkeit der Welt in diesen Tagen aus.

Bei allem, was wir sehen, fällt es mir schwer, nicht wütend zu werden. Man soll sich als Journalist ein Bild von den Dingen machen, versuchen, Zusammenhänge nachzuvollziehen und zu erklären. Aber auf die Frage, warum Medwedew, Putin und Saakaschwili diesen Krieg führen, fällt mir nur eine schlüssige Antwort ein: Weil sie es können.

Auf einer Rüstungsmesse in Abu Dhabi, in einer kühlen, klimatisierten Messehalle, habe ich mich mal mit einem Raketeningenieur unterhalten. Wir saßen an einem der Stände, es gab Häppchen. Über unseren Köpfen hing eine aufgeschnittene Rakete, groß genug, um ein Hochhaus zu zerstören. Ich wollte mit dem Ingenieur über Krieg sprechen, er über Physik. „Sie fragen mich nach Menschen“, sagte er. „Aber darum geht es in meinem Beruf doch gar nicht. Für mich ist nur interessant, wie ich den Raum zwischen zwei Punkten überbrücke. Die Rakete muss von Punkt 1 zu Punkt 2 fliegen.“ So kommt mir dieser Krieg vor. Wie ein Experiment.

Über eine Woche lassen die Russen kaum Journalisten in die umkämpfte Provinz Süd-



Ossetien. Zwar sagen sie, die Georgier hätten dort – besonders in der Hauptstadt Tskhinvali – furchtbare Kriegsverbrechen begangen, Babys mit Panzer zermalmt, Alte in ihren Häusern massakriert, flüchtende Kinder erschossen. Aber alle Kollegen, die diesen Geschichten nachgehen wollen, werden an Checkpoints aufgehalten oder von Milizen verjagt. Drei Journalisten werden auf dem Weg nach Tskhinvali sogar erschossen. Wir kommen bis Gori und nicht weiter. Es ist offensichtlich, dass sie uns nicht da haben wollen.

Als wir zehn Tage nach Beginn des Krieges im Kaukasus doch noch nach Tskhinvali kommen, finden wir ein Ausmaß an Zerstörung vor, wie ich es mir nicht habe vorstellen können. Große Teile der Stadt sind bis auf die Grundmauer weggebombt. Wenn man die Augen zusammenkneift, sieht man eine graue, ebene Fläche. Ganze Viertel sind eingeebnet. Die wenigen Bäume, die noch da sind, stehen als schwarze Skelette in dieser Wüste. Es weht ein lauer, staubiger Wind.

„Warum berichtet Ihr immer nur über die georgische Seite?“, fragt mich ein russischer Funktionär, der uns „zu unserer eigenen Sicherheit“ durch die Stadt begleitet. „Weil die meisten Journalisten, die während des Krieges nach Tskhinvali wollten, entweder beschossen, umgebracht oder ausgeraubt worden sind“, sage ich. Ich habe keine Lust mehr freundlich oder diplomatisch zu sein.

Er tut so, als hätte er meine Antwort nicht gehört.

Die Russen sagen, die Georgier hätten die Stadt, die zu Georgien gehört, zerstört, um Separatisten zu treffen. Die Georgier sagen, die Russen hätten die Stadt bombardiert, um georgische Truppen zu vertreiben. Die Wahrheit wird irgendwo dazwischen liegen. Auch hier in Tskhinvali kann niemand genau sagen, wie viele Tote es gegeben hat. 20 000 Menschen haben hier gelebt. Nun ist kaum noch jemand da. Das ist also unser 21. Jahrhundert, denke ich. Eine Stadt und ihre Menschen können noch immer einfach verschwinden, ohne dass jemand weiß, wohin...

# ომიდან ომის წლის შემდეგ

დევნილები, დევნილობის ოფიციალური სტატუსის გარეშე გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებიდან – ასეთი დღეს დაახლოებით, 50 ოჯახია, რომელიც 2008 წლის ომის შედეგად იძულებული გახდა სახლი მიეტოვებინა. სახელმწიფოს ამ ოჯახებისა და მათი წევრების მიმართ პოზიცია ომიდან ორი წლის შემდეგაც არ დაუფიქსირებია. ამ ადამიანების საკითხი განსაკუთრებულია. ისინი არ არიან დევნილები ცხინვალის რაიონიდან, ყორნისის თემიდან, დიდი ან პატარა ლიახვისა და ფრონეს ხეობის სოფლებიდან. ომის შედეგად მათ გორის მუნიციპალიტეტის სოფლები დატოვეს. დღეს ეს რამდენიმე სოფელი უკონტროლო ზონაა. ოფიციალურად, ისინი ოკუპირებულიც არაა, თუმცა ქართული პოლიცია მათ ვერ აკონტროლებს. იქ არც რუსული ჯარი დგას. სოფელში მხოლოდ კრიმინალური დაჯგუფებები დათარეშობენ, რის გამოც მშვიდობიანი მოსახლეობა იქ ცხოვრებას ვერ ბედავს. ზარდაიანთკარი და გუგუტიანთკარი ასეთი ტიპის სოფლებს მიეკუთვნება. მათზე პრეტენზიას, ოფიციალურად, არც ოსური მხარე აცხადებს, რადგან ეს სოფლები ეგრეთ წოდებული სამხრეთ ოსეთის ადმინისტრაციული საზღვრის მიღმა დარჩენილი, თუმცა იქ ქართული იურისდიქცია არ ვრცელდება.

ზარდაიანთკარის მკვიდრი მიხეილ გაბლიშვილი ამბობს, რომ მისი სახლი რამდენიმე თვის წინ გადაწვეს. ომიდან თითქმის წელიწად ნახევრის შემდეგ. ამჟამად იგი, ოჯახთან ერთად გორის ერთ-ერთ საბავშვო ბაღში ცხოვრობს. მისი თვითონ შემოსავალი დაახლოებით, 100 ლარია. „მე თვითონაც არ ვიცი თავი როგორ გამაქვს, როგორ ვცხოვრობ“, – ამბობს მიხეილ გაბლიშვილი. მას და მის მდგომარეობაში მყოფ ყველა იძულებით გადაადგილებულს ყველანაირი დახმარება აქვს მოხსნილი. რამდენიმე თვის წინ ისინი ფქვილსა და ბრინჯს მაინც იღებდნენ ყოველთვიურად, გაზაფხულზე საკვებით დახმარების პროექტებიც დაასრულა მსოფლიო სასურსათო პროგრამამ გორში. ამჟამად საბავშვო ბაღებში ჩასახლებული დევნილები მხოლოდ სოციალურ შეღავათს იღებენ, 28 ლარს თვეში.

„ამ გაზაფხულს, 14 მარტს დაწვეს ჩემი სახლი, ჩვენი პოლიცია იმ ადგილს ვერ აკონტროლებს, რა ვქნათ, არ ვიცი. მეუღლითა და ორი ბავშვით საბავშვო ბაღში ვცხოვრობთ. სოციალურ დახმარებას ვიღებთ, 24 ლარია ბავშვებზე და 30 ლარი ჩემზე, როგორც ოჯახის უფროსზე. სხვა შემოსავალი არ გავაჩნია.“

არც სამუშაო გვაქვს. ჰაერზე ვართ ჩამოკიდული. როგორ უნდა ვაცხოვრო ოჯახი? – კითხულობს მიხეილ გაბლიშვილი.

ზარდაიანთკარიდან დევნილი გია გორგიშვილი ამბობს, რომ ისინი დაკარგული სახლებისთვის კომპენსაციას ითხოვენ, ასევე საცხოვრებელი უზრუნველყოფაც ჭირდებათ. ამ მოთხოვნებით ხელისუფლებას არაერთხელ მიმართეს, თუმცა მათი პასუხი მხოლოდ მოცდას ითვალისწინებს და სხვას არაფერს. „გვეუბნებიან, დაგეხმარებითო, მაგრამ როდის. ადრე მაქარს, ფქვილს, ხეთს გვირიგებდნენ. ახლა საკვების მხრივ არანაირ დახმარებას არ ვიღებთ. ჩვენ გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებიდან ვართ დევნილები, რაც ეგრეთ წოდებული სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის საზღვრებში არ შედის. ამიტომაც ჩვენი საკითხი გაურკვეველი. ხელისუფლებას ვერ გაურკვევია, დევნილებად ჩაგვთვალოს თუ არა. ამბობენ, თქვენ რომ ფულადი კომპენსაცია მოგცეთ, მაშინ გამოდის, რომ იმ სოფლების დაკარგვას უნდა მოაწეროთ ხელიო. სია შეგვადგენინეს, ჩაგვატანინეს სამინისტროში, რომ გაეგოთ რამდენი ოჯახი ვართ ასეთ მდგომარეობაში, გვითხრეს, დაგეხმარებითო, მაგრამ ჯერ არაფერი ჩანს,“ – ამბობს გია გორგიშვილი.

გორის მუნიციპალიტეტის გამგებელი დავით ხშიადაშვილი აცხადებს, რომ გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებიდან დევნილთა გასაჭირის შესახებ ინფორმაციას ფლობს და ამბობს, რომ მათი დახმარების საკითხი ცენტრალური ხელიუსლფების წინაშე უკვე დაყენებულია. დავით ხშიადაშვილი ამბობს, რომ ისინი პასუხს ელიან. ამ ეტაპზე რას მოიცავს „დახმარება“, იქნება ეს თანხით თუ საცხოვრებელი უზრუნველყოფა თუ სხვა, გამგებელმაც არ იცის. თავადაც მოცდისა და გაურკვევლობის რეჟიმშია. პასუხი ცენტრიდან არ არის. ყველამ მხოლოდ და მხოლოდ ის იცის, რომ ეს „პოლიტიკური საკითხია“. ეს ორი სიტყვა კი ერთგვარი საიდუმლო მინიშნება, როდესაც მათ ახსენებ, ყველასთვის ყველაფერი ისეთი ნათელია, რომ ამის შესახებ ლაპარაკი არ შეიძლება.

როდესაც მდგომარეობაში უწევთ ცხოვრება კომპაქტურად ჩასახლებულ დევნილებსაც ეგრეთ წოდებულ კოტეჯებში. ასეთი დასახლებები მხოლოდ გორთან სამია. სახელდახელოდ აშენებული კოტეჯები მცირე ხანში საცხოვრებლად გამოუსადეგრად იქცა. კედლები დაობდა, იატაკის ფიცრები გაიწია და იქიდან ზამთრში სისველემ და სიცივემ, ზაფხულში კი ათასი

ჯურის სარეველამ და ჭია-ღუამ იყო ამოსვლა. დევნილები კოტეჯების შეკეთებას ითხოვდნენ, თუმცა აღმოჩნდა, რომ კომპანიები, რომლებსაც ასეთი სახის ვალდებულება ჰქონდათ ნაკისრი, გაუჩინარდნენ. პოსტ-ფაქტუმ გაირკვა, რომ ხელშეკრულების თანახმად, ისინი ერთი წლის მანძილზე იყვნენ ვალდებული დაზიანებები შეეკეთებინათ. ეს ვადა კი დევნილებმა გაუშვეს კომპანიების დევნისა ამ საკითხის შესწავლის პროცესში.

ამჟამად დევნილების წინაშე პირველი რიგის პრობლემად საკვებით უზრუნველყოფის საკითხი დგას. მხოლოდ სოციალური დახმარების იმედად მყოფ ოჯახებს ძალიან უჭირთ, რადგან 100 ლარით თავის გატანა თვიდან თვემდე შეუძლებელია.

აქვეა მოსწავლეებისთვის სახელმძღვანელოებით უზრუნველყოფის გადაუჭრელი დილემაც. ხელისუფლების გადაწყვეტილებით, უფასოდ სახელმძღვანელოები მხოლოდ სოციალურად დაუცველის სტატუსის მქონე ოჯახის წარმომადგენლებს დაურიდგათ. კანონის თანახმად კი საქართველოში ერთდროულად დევნილიც და სოციალურად დაუცველიც ვერ იქნები. ის, ვინც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფ ოჯახთა ნუსხაში მოხვდება დევნილის სტატუსს ავტომატურად დაკარგავს. ქალბატონი მარინა მაისურაძე გორში ვერხვების დევნილთა დასახლებაში ცხოვრობს სამ შვილთან ერთად, რომელთაგან ორი სკოლის მოსწავლეა. „ჩვენ არ ვიმყოფებით სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ, მაგრამ დევნილები ვართ. ძლივს-ძლივობით ვახერხებთ საკვების შეძენას, ისიც იმის ხარჯზე, რომ ჩემს შვილს სამსახური აქვს და ხელფასს იღებს. წელს ვერ მოვახერხე სახელმძღვანელოების შეძენა ჩემი ბავშვებისთვის, ახლაც წიგნების გარეშე დადიან სკოლაში,“ – ამბობს მარინა მაისურაძე.

ურთულეს გარემოში უწყვეტ ცხოვრება ადამიანებს ცხინვალისპირა სოფლებში. ბევრი მათგანის სახლი ჯერაც ომისგან მიღებულ კვალს ატარებს. ნატალია გოგიშვილი 80 წელს მიტანებული ქალბატონია. მისი შვილი ომის დროს დაიღუპა. მათი სახლი ომის კვალს დღესაც მკაფიოდ ატარებს. ისევ ამოსაშენებელია ჭურვების აფეთქების შედეგად გახერხებული კედლები, საიდანაც შემოვარდნილმა ნამსხვრევმა ამ სახლის პატრონი იმსხვერპლა. ქალბატონი ნატალია ტირილით გვიყვება როგორ წვიდა სარდაფში დასამალად დაბომბვის დროს თავად, უკან დაბრუნებულს კი შვილი გარდაცვლილი დახვდა. ხელისუფლება მათ ოჯახს მეტალოპლასტმასის კარ-ფარჯრითა და ხის მასალით დაეხმარა, ასევე სახურავი გადაუფარა, თუმცა კედლები იმდენად ამორტიზირებულია, რომ ოჯახის წევრები ყოველ დღეს სახლის თავზე ჩამონგრევის შიშით იძინებენ.



ამოსაშენებელია დარჩენილი ასევე ჩასმული ფანჯრის ირგვლივ ადგილები, რომელთა გარშემო უშველებელი ღარებია ღიად დატოვილი. მისი რძალი, მანანა გოგიშვილი ამბობს: „გამგეობაში მისვლა უკვე ძალიან მერიდება. რამდენჯერ ვარ იქ სათხოვრით მისული, აღარც მახსოვს, მეუბნებიან, ხის მასალა რომ მოგეცით, ის გაყიდე და რაც გინდა, იმ ფულით თავად შეიძინე“.

ქალბატონი, რომელიც ზემო ნიქოზში შეგვხვდა და რომელიც მარტო ცხოვრობს, გვაჩვენებს, რომ მის სახლს ფანჯრებზე მინების ნაცვლად პოლიეთილენის პარკები აქვს. მან ორი ზამთარი ასეთ სახლში გაატარა. ამის მიუხედავად, სახლისა და გვარის გამხელისგან თავს იკავებს, შიშობს, რომ ჟურნალისტთან საუბარს საჩივრად ჩაუთვლიან და კუთვნილ დახმარებას ვეღარ მიიღებს ხელისუფლებისგან.

ცხინვალისპირა სოფლის მოსახლეობაში ზამთრის მოახლოებასთან ერთად, შიში მატულობს. არ იციან, ექნებათ თუ არა საკმარისი საკვები. ამბობენ, რომ უამრავი წერილი აქვთ, რითაც ამ პრობლემის მოგვარების მიზნით მიმართეს ხელისუფლებას, იქიდან მიღებული პასუხებით კი მხოლოდ იმის გარკვევა შეიძლება, რომ ისინი სხვა უწყებაზე არიან გადამისამართებული და ასეა დაუსრულებლად.

წყლის პრობლემის მოგვარების მიზნით, ხელიუფლებამ ომის შემდეგ ნიქოზში კაშხალის მშენებლობა წამოიწყო. ამ დრომდე ზემო და ქვემო ნიქოზში, ზემო და ქვემო ხვითში და კიდევ ბევრ ცხინვალისპირა სოფელში სწორედ ამ საქმის ბოლომდე მიუყვანლობის გამო მოსახლეობა შიმშილის ზღვარზეა. უკვირთ, რა გაუხდა ამ ჩვენს ხელისუფლებას ორი მილიონი ჩვენთვის წყლის გაკეთებისთვის, როცა ამდენ თანხას ერთ მომღერალს უხდიან კონცერტის გამართვისთვის, ნუთუ ჩვენი შიმშილი ურჩევნიათ, ვიდრე ფულის გადახდა?“

ნინო დალაქიშვილი

## აფხაგთა გულის სიმეხს ურთხილად უნდა შევხვით!

**14 ივლისის ნოდარ დუმბაძე 86 წლის გახდებოდა. მისი წერილი, რომელსაც ჩვენი ჟურნალი გთავაზობთ, დიდი ტკივილითა და სიყვარულითაა გაჯერებული და დღეს განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს. დღეს ხომ, აფხაზებსა და ქართველებს შორის ერთ დროს სიყვარულით ნაშენები ხიდი ჩანგრეულია...**

ამას წინათ შოთა ნიშნიანიძის ლექსი „აფხაზური კანტატა“ წავიკითხე. ჩემი ბავშვობა, ყმაწვილკაცობა, კარგადმყოფობა და აუადმყოფობა გამახსენდა. ლექსმა ჯერ სიხარულით ამავსო, შემდეგ სევდა მომგვარა, სულ ბოლოს - შური. დიახ, კეთილი შურით ვწერ ამ წერილს.

- დალოცვილო, ვერე როგორ უნდა გამოართვა კაცს სათქმელი სიტყვა პირიდან?!

„ჩემი მორღუ აფხაზეთში  
იზრდებოდა თარბებთან,  
ბადეს შლიდა და შვილდისრით  
ტყეში ნადირს არბედა...  
ხვიჩას ზრდიდნენ აფხაზები  
ჩაუქად და რაინდად,  
ბეჭზე ორბი შეუფრინეს  
ურაიდა-რაიდა“.

ეს ხომ ჩემზეა დაწერილი, ეს ხომ მე ვარ?! ნესტორ ლაკობა, მისი ლამაზი მეუღლე სარია და მათი მერცხალივით ბიჭი რაუფი გამახსენდა. ჩემზე უფროსი იყო ცოტათი რაუფი. ფეხბურთის თამაშს მასწავლიდა ქუჩაში. ასფალტზე მუხლგადაყვლეფილს იოდს როგორ მასხამდა შეწუხებული სარია, ის მახსოვს. ისიც მახსოვს, როგორ მითათუნებდა ლოყაზე ხელს ნესტორი და როგორ მაწყნარებდა - გაჩუმდი, ვაჟკაცის ტირილი ვინ გაიგონაო. რაუფის დამნაშავე თვალბეცი მახსოვს.

აფხაზი ბიძაჩემის, ზოსიმეს ხმამაღალი სიცილი და დეიდაჩემის, მაროს საყვედურიანი ხმა მესმის: ბიჭო, სულ სარა ბარაბზია ბზბოიტი, როდემდე უნდა იძახო, სხვა რამეც ისწავლე აფხაზურადო. თავად, ქმრის ხათრით ისეთი აფხაზური ისწავლა, რომ აფხაზურად საბავშვო მოთხრობა დაწერა და გამოაქვეყნა.

ცოდვას ვერ ვიტყვი, ბიძაჩემიც კარგი მოქართულე გახლდათ და აფხაზს ვერ ნახავთ, მეგრული რომ არ იცოდეს.

„ო, აფხაზეთო,  
ბევრი კარგი მოყმის გამზრდელიო,



ამორძალი ხარ მკერდმოჭრილი  
უსაქართველოდ.  
მაგ ტკბილ კალთაში თავს ჩაგიდებ  
და გავეყრდები,  
ლოცვით, მადლობით,  
აღსრულებით მითრთის ტუჩები...“

მკვდარი მიმიტანეს სოხუმის მეორე საავადმყოფოში. თვალს ვახელ: ებრაელი, ბერძენი, სომეხი, რუსი, აფხაზი, ქართველი - ყველა ერთად მადგას თავზე. არ მეგონა, სიკვდილი თუ ასეთი ინტერნაციონალისტი იყო. ბურანში წასული გულიებს ვხედავ, შინკუბებს ვხედავ, პაპასკირებს ვხედავ, თარბებს ვხედავ... ლასურიების, ახუბების, ლომიების, კაპების, ანჩაბაძეების, გოგუების ხმებს ვარჩევ... თბილისიდან გადმოცვენილ ექიმებს ვხედავ, ნათესავეებს ვხედავ, სისხლსა და ხორცს ვხედავ ჩემსას, ვიცი, ამათი ბახალა ვარ და ამათ უნდა მიტირონ, მაგრამ ამათ რაღა უნდათ, უზარმაზარ ამრასავით რომ მადგანან თავზე და მათობენ?! ცოტა რომ მოვიკეთე, მოწყალეების დები მიაბობდნენ რიგრიგობით:

- რომ მითხრეს, ნოდარ დუმბაძეაო, სულ დამეკარგა ვენა, ვერაფრით ვერ მივაგენი და ნემსი ვერ გაგიკეთეთ!

- რომ მითხრეს, ნოდარ დუმბაძეაო, იმ წუთში ვიპოვე ვენა და გაგიკეთეთ ნემსი, თორემ მაგას რა

იპოვიდა, სულ არ გქონდათ წნევა!

ამ რამდენიმე წლის წინათ გუდაუთაში ერთი კაცი ამიხიბდა „ბენზოკალონკასთან“, გინდა თუ არა ურიგოდ უნდა გამიშვაო.

- რატომ? - ვეკითხები

- იმიტომ, რომ აქაური ვარ და მე ასე მსურს,

- ვატყობ, ნასვამია, ამკარად შარხეა და ჩხუბი უნდა, თან ვხედავ, მხარზე მართო ჭინკა უზის, ანგელოზი არსად ჩანს. რა თქმა უნდა, არ წავეჩხუბე, ურიგოდ გაუშვი...

მოსკოვში ვარ, რესტორანში ვსხედვართ მე და ერთი იქაური ჩემი ნაცნობი. ოფიციალტმა შამპანური და შოკოლადი მოიტანა.

- ეს მოგართვეს! - მეუბნება.

- ვინ? - ვეკითხები.

- ვინაობა არ უთქვამს, აი, იმ ახალგაზრდამ! -

გამახედა ოფიციალტმა. რესტორნის კართან ლამაზი, ახოვანი ვაჟკაცი დავლანდე. ვხედავ, მხარზე ამასაც ჩემი ჭინკა და ანგელოზი უზის. მელიძება.

- ვინ იყო? - მეკითხება თანამოსაუბრე.

- ჩემი აფხაზი მეგობრის ვაჟი! - გუპასუხე.

- მერე რატომ თვითონ არ მოვიდა? - უკვირს ჩემს მეინახეს. ახლა ამას როგორ აუხსნა, რატომ არ მოვიდა აფხაზურ ოჯახში აღზრდილი ვაჟკაცი მამამისის ტოლ კაცთან, რატომ არ მომიჯდა გვერდით, რატომ არ გადალო ფეხი ფეხზე, რატომ გამომიცხადა ასე შორიდან სიყვარული და უხმოდ რატომ წავიდა?!

- ალბათ, ეჩქარებოდა! - ვუთხარი როყოოდ.

კიდევ ორი ოჩამჩირული მოსწავლე გოგონა მაგონდება: ერთი - აფხაზი, მეორე - ქართველი. სანატორიუმში მინახულეს ავადმყოფი, თავიანთი ბაღის ფორთოხალი და ლიმონი მომიტანეს თანაკლასელების სახელით. ვიდრე ჩემთან იდგნენ, ძალიან ყოჩაღად ისხდნენ, მაგრამ თვალები ცრემლით ჰქონდათ სავსე. რომ წავიდნენ, აივნიდან გადავხედე. ამათ მხრებზე მხოლოდ ანგელოზები ესხდნენ და თავჩაქინდრულნი მიდიოდნენ, ჩემი ნახვით დაზაფრულებს, ალბათ, იმედი გადაუწყდათ, - ამას რა გადაარჩენსო?!

- გადავრჩი, ჩემო ძვირფასო გოგონებო, და თუ დამიჯერებთ, ის თქვენი მოტანილი ლიმონი და ფორთოხალი იმ ყველა ამერიკულ და გერმანულ წამალზე უფრო მომიხდა. მადლობელი ვარ, თქვენ შემოგვევლოთ ჩემი სიცოცხლე.

სულ ახლახან ერთ ჩემს ისტორიკოს მეგობარს ვთხოვე, ჩვენი ისტორიული წარსულიდან აფხაზთა და ქართველთა ძმობის რაიმე ლამაზი ამბავი გაიხსენე-მეთქი. დიდხანს იფიქრა, მერე უარყოფის ნიშნად თავი გაიქნია.

- რა იყო? - ვკითხე გაკვირვებულმა.

- არძმობის ამბავი ვერ გავიხსენე და ის როგორღა გავიხსენო?! - ასე მიპასუხა.

ან ბრძენი კაცის მოგონილი სიცრუეა, ან მართლაც ასე იყო. ყოველ შემთხვევაში, ჩემი ღრმა რწმენით, ჩვენმა შვილებმა და შვილიშვილებმა ასე უნდა იცოდნენ...

და უნდა იცოდნენ ჩვენგან.

მე სულ მუდამ მასსოვს აკაკი წერეთლის, კონსტანტინე გამსახურდიას, ლეო ქიაჩელია და სხვათა შემდეგ კაცი როგორი სიფრთხილით უნდა შეეხოს აფხაზთა გულის სიმებს. ეს ჩემს აფხაზ ძმებსაც უნდა ახსოვდეთ, ქართველთა გულის სიმებს რომ შეეხებიან ხოლმე.

მიხარია, შოთა ნიშნიანიძე ვეზომ ლამაზად რომ შეეხო ჩვენი გულების საერთო სიმებს. მე რომ ახლა ამ წერილს ვწერ, უფრო თავისუფლად და ლაღად ვგრძნობ თავს, რადგან მწერალთა კავშირში აფხაზეთის საბჭოს თავმჯდომარე ვარ, უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად აფხაზეთიდან გახლავართ არჩეული, აფხაზეთში მოკვედი და დავიბადე ხელმეორედ, ლენინური პრემია რომ მივიღე, ათასი დეპემა მომივიდა და აქედან ნახევარზე მეტი აფხაზეთიდან იყო. სხვა რომ არაფერი, სამადლობელი მეკუთვნის და ვამბობ კიდევაც. და ასეც რომ არ იყოს, სულაც შავი ზღვის პირას, აფხაზეთში მიდგას ოდა.

„ჩანს ოდაზე კოლხთა ღერბი,

ღერბი სიმინდ-ჯიქურის,

და აფხაზურ ცხენის ნალი

აგაროზად მიკრული“.

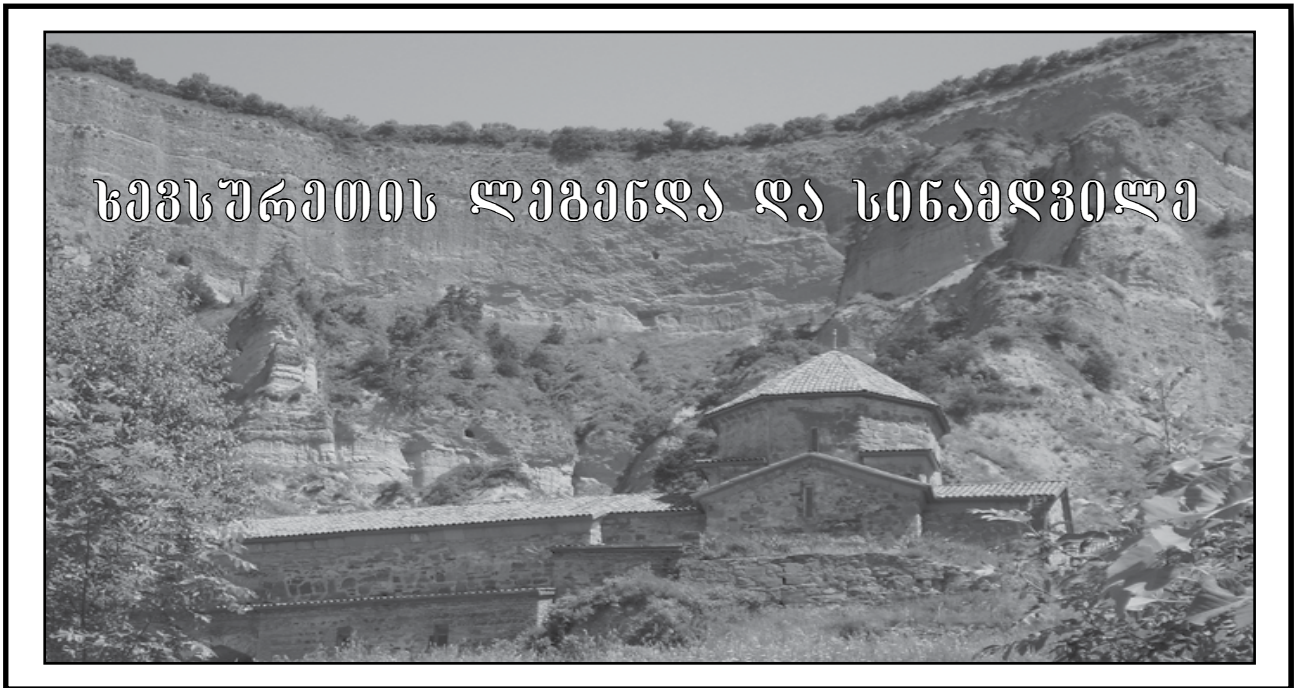
შოთა ნიშნიანიძის ლექსის კითხვა რომ ჩავათავე, გულში უსაშველო სითბო ჩამეღვარა, ავდექი და ჩემს სიცოცხლეში პირველად მოვძებნე ლექსიკონში გულის განმარტება.

გული - უმთავრესი ნაწილი ცხოველთა შინაგანი აგებულებისა, რომლისაგანაც მოიქცევის სისხლი ყოველთავე ძარღვთა შინა, - ასე წერია ლექსიკონში.

აუ, რა დიდი ფერება და გაფრთხილება სჭირდება თურმე გულს.

ვფ





საქართველოს მთიანეთი, ფშავი და ხევსურეთი დღეს მიტოვებული და დაცარიელებულია. ულამაზეს მთებს შორის დღეს ზღაპრები და ლეგენდები უფრო მეტად ცოცხლობენ, ვიდრე ადამიანები. ნაკლებად განვითარებული ინფრასტრუქტურა, მოუწესრიგებელი გზები, ზვავების საშიშროება, მკაცრი ზამთარი და სკოლების არარსებობა საქართველოში ალპურ ზონაში ცხოვრების მოტივაციას კლავს.

პირიქითა ხევსურეთში რომ მოხვდეთ, იქ, სადაც საუკუნეების მანძილზე მთიელი ქართველები საქართველოს საზღვარს იცავდნენ, ფშავი უნდა გაიაროთ. ჩარგალში ვაჟა-ფშაველას სახლი და მუხეუმი დაგხვდებათ. ვაჟასეულ სახლში, ბუხრის თავზე ერთი ფოტოა დაცული, რომელზეც ვაჟას ოჯახია გამოსახული. ფოტო კომუნისტების დროს დაამუშავეს და იქიდან ვაჟას შვილის, ლევანის გამოსახულება „გააქრეს“, მის ადგილას ფარია ჩახატული. ლევანი ქაქუცა ჩოლოყაშვილის თანამოაზრე და თანამებრძოლი იყო და საქართველოს ანექსიის წინააღმდეგ მასთან ერთად იბრძოდა. 1924 წელს იგი საბჭოთა მთავრობამ დახვრიტა. ქართველმა მწერლებმა, რომლებიც ფილიპე მახარაძესთან

ვაჟას შვილის შეწყალების თხოვნით მივიდნენ, მისგან ისტორიული ფრაზა მოისმინეს, სამშობლოს დაღატის გამო, ვაჟას შვილის კი არა, ვაჟას დახვრეტაც რომ იყოს საჭირო, მასაც დაეხვრეტდითო.

ვაჟას სახელობის მუხეუმი კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ბალანსზე იმყოფება და ისეთ მძიმე მდგომარეობაშია, რომ იფიქრებთ, ამ ადამიანს ცხოვრება ხომ უმძიმეს პირობებში უწევდა და არც სიკვდილის შემდეგ ჰქონია ბედო. მუხეუმი ჭერიდან წვიმა ჩამოდის და დარბაზებში ოცი სანტიმეტრის სიმაღლეზე წყალი დგება. მუხეუმის ერთ-ერთმა თანამშრომელმა გვითხრა, როდესაც ვაჟაობაზე სტუმრები ჩამოდიან, დატბორილ დარბაზებს ვმაღავთო.

დათვის ჯვრის უღელტეხილის შემდეგ, რომელიც 2667 მეტრზეა ზღვის დონიდან, პირიქითა ხევსურეთი იწყება. აქ მოხვედრილი ადამიანისთვის ძველი ქართული ზღაპრებისა და ლეგენდების ნამდვილობასთან დაკავშირებით ყველა ეჭვი ქრება. ხვდები, რომ ღვევების ქორწილი აქ რეალურად იქნებოდა და იახსარი მათთან მართლაც იბრძოლებდა.



კვირაში ერთხელ, ისიც მშრალი გზის არსებობის შემთხვევაში მიდის. ხვეისბერიცა და დოხტურიც პრეზიდენტ სააკაშვილთან დანაბარებს გვატანენ, გზების მოწესრიგების თხოვნით.

ვაჟასეული შატილი, სადაც ალულა ქეთელაური ცხოვრობდა, დღეს დაცარიელებულია. ულამაზეს სოფელს, არწივის ბუდეს რომ ამსგავსებდნენ დღეს მხოლოდ ტურისტები აკითხავენ. გადმოცემის თანახმად, შატილში ყოველი სახლი ერთმანეთთან ძელის დასაკიდი კიბით ყოფილა დაკავშირებული, რომელთა მეშვეობით, მტრის შემოსევის დროს, სოფლის შემორბენა მიწაზე ფეხის დაუდგმელად იყო შესაძლებელი.

არდოტის ხვეისბერი ამბობს, რომ მას მთელი ხეობა როგორც ჯამრბულ პირველს, ასე იცნობს. მას ოჯახი არ ჰყავს, რადგან ხვეისბერს ადათი ოჯახის ყოლის უფლებას არ აძლევს. იგი ხეობას არც ზამთარში ტოვებს და არც ზაფხულში. ხატობისას კი ყოველ წელს ყმებს ელის, რომლებიც ხატს დასალოცად და წყალობის სათხოვნელად აკითხავენ.

მიხეილ ჭინჭარაული ექიმი, შატილში ცხოვრობს, „აქ დოხტურს მეძახიან,“ – ამბობს იგი და მთიელებისთვის ძირითად პრობლემაზე საუბრობს, რაც ტრანსპორტსა და გზას ეხება. შატილამდე საქალაქთაშორისო ტრანსპორტი

შატილიდან რამდენიმე კილომეტრს თუ გაივლით, მუცოს ნახავთ, საოცრებას, აბსოლუტურად უნიკალური არქიტექტურული წყობით. დღეს მუცოს ციხე-სახლებიც ცარიელია, თითქოს უდუღაბოდ, ფიქლით ნაშენი კოშკები სიამაყის შეგრძნებას იმ ადამიანების გულგებში კი ბადებს, ვისაც ისინი არ აუშენებია, არამედ მხოლოდ უნახავს. აქ ყველაფრის სულს გრძნობ, მთების, მდინარეების, ყვავილების და ყველა მთიელი, ვინც დღეს იქაა, კვლავაც კაფიობს.

ნინო დალაქიშვილი

**ჩვენი შუკნალი აბკმელებს შუკნალისტთა ძმიის გაზარდობას და ელის ყველა**

**დაინტერესებული პირის გაამყნაშკებას საზომადმობკომ საწყისებზე შუკნალთან**

**თანაურომლობის გზით.**

**დაგვიკავშირდით:**

**qartuli@satvistomo.de**

# ერთი საათი იანთ - თამართან

„...ჩემს ბავშვობაში ტელევიზიით საოპერო გადაცემები უფრო ხშირად იყო. ლამარა ჭყონიას შესრულებულ ალიაბევის რომანს „ბუღბული“ იმეორებდნენ ხოლმე. ისეთი გრძობით, ოსტატობით ასრულებდა... ძალიან მიყვარდა. ერთხელაც მას მივბაძე, აყვევი. მგონი, მომღერლის ნიჭი უნდა გქონდესო, თქვა დედა. ისე საესტრადო სიმღერებს ვმღეროდი, ჯაზს ვუკრავდი. ყველა დედას თავისი შვილი კარგი ჰქონია-მეთქი, ვუბნებოდი, ვწინააღმდეგებოდი, მაგრამ მისი ხათრით საკმაოდ მოზრდილმა მაინც დავიწყე ლამარა ჭყონიასთან მეცადინეობა. დედაჩემის მეგობარი იყო. დედა არწმუნებდა, ნიჭიერია, ბავშვს წარმოდგენა არ აქვს, კლასიკა როგორ იმღერება, და თუ ასეთი მიბაძვის უნარი აქვსო... სახლში კი გულზე ხელს დაიდებდა და მეუბნებოდა: დედას დაუჯერე და ცნობილი მომღერალი გამოხვალო. ამ სიტყვებს დიდ მნიშვნელობას არ ვანიჭებდი. რამდენიმე გაკვეთილის შემდეგ ქალბატონმა ლამარამაც მითხრა - იანო, გიგანტური ნაბიჯებით მიდიხარ წინ, მგონი დედაშენი მართალია, ბევრს მიაღწევო...“

დედა გუნდის დირიჟორი იყო, ბუნებით ხელოვანი, ნიჭიერი, ენერგიული, სხვა შემართების ადამიანი... პროფესიას ვერ გაჰყვა, ოთხი შვილი უნდა გაეზარდა, დამხმარე კი არაუინ ჰყავდა. ვხვდებოდი, რომ ნაკლებლოვანებას გრძობდა. ყველანი ასე ვართ, ჩვენი აუხდენელი ოცნებების რეალიზება შვილებში გვინდა. ამიტომ ყველანი ხელოვნების დარგებზე შეგვიყვანა. ჩემი ერთი და მომღერალია, მეორე - პიანისტი, ძმამ არქიტექტურის ფაკულტეტი დაამთავრა. მეც ფორტეპიანოზე შემეყვანეს კონსერვატორიასთან არსებულ ნიჭიერთა ათწლეულში. რომელ ბავშვს მოსწონს მეცადინეობის პროცესი... თეორიული საგნები მეტად მიყვარდა, ამიტომ სწავლის გაგრძელება ამ განხრით გადავწყვიტე. შესანიშნავ სპეციალისტებთან - ციცო ხომერიკთან და მანანა ანდრიაძესთან გატაცებით ვმეცადინებოდი, პარალელურად - ვოკალშიც. მოხუცე გოგო აბარებს კონსერვატორიაში, ძლიერი ხმა აქვსო, ამბობდნენ. ყველას აინტერესებდა, ვინ იყო, ვისზეც ამდენს ლაპარაკობდნენ, გამოცდაზე კულტურის სამინისტროდანაც დაგვესწრნენ“.

...ნებისმიერმა ჟურნალისტმა იცის, რომ არსებობენ მძიმე და იოლი მოსაუბრეები. იანო

ალიბეგაშვილი გახსნილია, გულწრფელი, იუმორის გრძობით, ემოციურად საუბრობს... მისგან კეთილგანწყობა მოდის. სიმსუბუქის განცდა გეუფლება.

„...სადღაც, შიგნით დიდ ძალას ვგრძობდი (ჩემი ოჯახი ძალიან ნორმალური, ზომიერი იყო, და არავისგან ბიძგი არ მქონია, მერეც არასოდეს)... იმიტომ, რომ ჩემი ნიჭის მოყვარულები იყვნენ: ნოდარ ანდლულაძე, ჯანსუღ კახიძე, ჩვენი საოპერო სტუდიის დირექტორი - ნოდარ ჯაფარიძე. თითქოს პირი შეკრესო, შეეგებნენ ჩემს გამოჩენას. მე უბრალოდ მივეყვებოდი ამ გზას, სერიოზულად ვმუშაობდი, მსიამოვნებდა, რასაც ვაკეთებდი. სახელზე არასოდეს მიფიქრია, ეს ჩემს ხასიათში არ იყო. ბედი კი ნამდვილად მანებიერებდა“...

პირველი კურსიდანვე ფესტივალებში მონაწილეობდა, ოპერაში პეტრე ამირანაშვილის იუბილეზე გამოვიდა, ოპერის დასმა გასტროლზე წაიყვანა, მოსკოვში, კონსერვატორიის დიდ დარბაზში, ქართველ ვარსკვლავთა საღამოზე მიიწვიეს...

მერე ვინიასის კონკურსში მიიღო მონაწილეობა.

უცხოელებისთვის ალიბეგაშვილი ძნელი წარმოსათქმელია. სცენისთვის შემოკლებული გარიც ცუდად ჟღერდა. „ბევრი ვიფიქრე, მაშინ დედა ცოცხალი იყო, რჩევა მასაც ვკითხე, დამეთანხმა, და თამარი დავირქვი, როგორც ჩვენი დიდი მეფის, იმ ბრწყინვალე ეპოქის სიმბოლო.“

კონკურსზე პრემია ვერ მოვიპოვე, მაგრამ ფლორენციისა და ოზიმოს აკადემიების სტიპენდიებით დამაჯილდოვეს.

ფლორენციაში ვფიქრობდი წასვლას, ჩემთვის ეს ქალაქიც, ამ აკადემიის ხელმძღვანელი, ბარიტონი ჯინო ბეკიცი ცნობილი იყო. ოზიმოს კი რუკაზე ალბათ ვერც მოვებნიდი. მაგრამ ეტყობა ესეც ბედი იყო: ბარსელონაში, ჟიურში ოზიმოს აკადემიის ვოკალის მანსტრო აღმოჩნდა. სასტუმროში მომაკითხა, პოლიდან დამირეკა, არც ერთი ენა არ ვიცოდი. ინგლისურად რაღაცას მეუბნება, მე არ მესმის... მოკლედ, დავემშვიდობე. ორი საათის შემდეგ კიდევ რეკავს. საბედნიეროდ, თან ჩემი პიანისტი, ნატაშა ჭანტურიშვილი, მახლდა, უნიკალური მუსიკოსი, რომელმაც ამ კონკურსისთვის მომამზადა, დიდი ენერჯია დამახარჯა. მას ინგლისური ესმოდა,

დაელაპარაკა და... იტალიელი მაესტრო თურმე ორი საათია მელოდებოდა. ჩავედი. ფოიეში ზის, წინ აუარება ჭიქები უწყვია, და ხელით მანიშნებს - ნახე, შენს ლოდინში რამდენი წვენი დაველიეო. ამას დღესაც ღიმილით ვიხსენებთ ხოლმე. მან აკადემიის შესახებ ყველა ინფორმაცია დამიტოვა, ნოემბერში სწავლას ვიწყებთ, გელოდებითო. ოქტომბერი იყო.

წარმოიდგინეთ, მე, საწყალი, საბჭოთა კავშირიდან იტალიაში უცებ როგორ ჩავიდოდი. დამოუკიდებლობის პირველი წლები იყო, დიდი არეულობა... გამოვითვალე და იანვრის დასაწყისისთვის მოსკოვში ჩავედი. მაგრამ, ნურას უკაცრავად, ვინა არ იყო. მთელი თვე სასტუმროში გავატარე, სანამ საქართველოს წარმომადგენლობა არ ჩაერია. შევარდნაძესთან დარეკეს, მაშინ საგარეო საქმეთა მინისტრი იყო, და მეორე დღესვე საბუთები მზად მქონდა. როგორც იქნა, იანვრის ბოლოს იტალიაში ჩავედი.

თავიდან ძალიან ბავშვურად ვიქცეოდი, აქედან გათამამებული წავედი და უცებ სრულიად მარტო აღმოვჩნდი, ენა არ მესმოდა, თითქოს ყველაზე გაბუტული ვიყავი. ძალიან განვიცადე... შემდეგ მაესტრო მელანიმ მითხრა, ძალიან ლამაზი ხმა, საუკეთესო მონაცემები გაქვს, მაგრამ თუ ასე გააგრძელებ, მომავალ წელს არ დაგტოვებთო. ამ დროს კი იფეთქა ჩემმა სიამაყემ, გამოუფხიზლდი (სულ საქართველოზე ვფიქრობდი, მაგრამ დედაჩემს რა პასუხი გავცე, გამომადგეს- მეთქი?!) და თავდადებით დავიწყე მუშაობა, რომ დამემტკიცებინა, რა შემეძლო. იქ არაფერს გათამამებს, შენს თავში ძალა უნდა იპოვო, რომ თავი გაიტანო.

ყველაზე ბრწყინვალე ვოკალური მონაცემებიც კი არაფერს წყვეტს... წარმატებისთვის მომდერალს ყველაფერი კომპლექსურად უნდა ჰქონდეს - ლამაზი ხმა, ტექნიკა, ფიზიკური შარმი... სწორად მომართული გონება, ელასტიური უნდა იყოს, იმიტომ, რომ დიდი წინააღმდეგობების გადალახვა უხდება, და... ბედი, რასაკვირველია”.

იხსენებს ყველას, ყველა იმ ადამიანს, რომელიც ცხოვრების გზაზე შეხვედრია, ასწავლიდნენ, მის აღზრდაში მონაწილეობდნენ, გულშემატკივრობდნენ, სჯეროდათ მისი, იმ სამყაროს შექმნაში ეხმარებოდნენ, რომლისკენაც მიისწრაფოდა...

აკადემიის დირექტორი ცნობილი როსინის ფესტივალის სამხატვრო ხელმძღვანელი იყო. მან მოულოდნელად, დაუფიქრებლად, საზოგადოებისთვის სრულიად უცნობ ახალგაზრდა სოპრანოს შესთავაზა 1992 წელს პეზაროში, როსინის ფესტივალში (იმ წელს კომპოზიტორის იუბილე აღინიშნებოდა) მონაწილეობა სემირამიდას პარტიით.

„როსინისთან, მის სტილთან შეხება იქამდე არ მქონია, სტუდენტობისას მხოლოდ ერთი პარტია მქონდა ნასწავლი. თუმცა უნდა აღვნიშნო, კონსერვატორიაში კარგად ვიყავი მომზადებული. არაჩვეულებრივი პედაგოგის, პროფესორ იულია ფალაშვილის კლასში ვიყავი. იგი დიდი ტრადიციების ოჯახიდან იყო - ზაქარია ფალაშვილის ძმის შვილი გახლდათ. დიდი როლი შეასრულა ჩემი, როგორც ვოკალისტის ჩამოყალიბებაში. მხოლოდ ერთი სტილის ნაწარმოებებზე არ მამუშავებდა. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია - მომდერალი თავიდანვე სხვადასხვა ჟანრის, სირთულის, მრავალფეროვან რეპერტუარზე უნდა გაიზარდოს.

ამ ინიციატივამ ყველა პირდაღებული დატოვა. ახალი ჩამოსულია, სახელი არ აქვს, ეს დიდი სკანდალი იქნება, რამდენ სოპრანოს ენატრება ამ ფესტივალზე გამოსვლაო. ადამიანი რომ გავჯიუტდება, ხომ იცით, მინდა, რომ იანომ იმდეროსო... - ამბობდა მაესტრო.

ამ პარტიაზე ორი წლის განმავლობაში ვმუშაობდი”.

იანო თამარის გამოსვლა ფესტივალის სენსაციად იქცა. შემდეგ დაიწყო მისი დიდი კარიერა... ქართველი სოპრანო ევროპის საოპერო თეატრების სასურველი სტუმარი ხდება. მეორე წელს შედგა დებიუტი ლასკალაში, იმდერა ალისა „ფალსტაფში“ და ლინა „სტიფელიოში“, იმუშავა თანამედროვეობის უდიდეს ღირიჟორებთან - რიკარდო მუტისთან და ჯანანდრეა გაუაძენისთან.

მერე იყო დონა ანა, დედოფალი ელისაბედი, ელექტრა, ამელია, ლედი მაკბეტი, ნორმა, მადალენა, ლეონორა, დეზდემონა და სხვ. მსოფლიოს უდიდესი თეატრების სცენებზე.

\*\*\*

„იანო თამარი: დავიწყეთ იმით, რომ ის ქართველია“ - სტატია ამ სათაურით გერმანულ პრესაში გამოქვეყნდა “მედეას” პრემიერის წინ.

„რატომღაც ყველას ჰგონია, რომ მედეა ბერძენი იყო. ჟურნალისტებსაც გაჰკვირვებიათ, რომ მითქვამს, ქართველი იყო-მეთქი. მედეა, რომ იტყვიან, ჩემი სისხლია... კარგად შემეძლია მისი განცდები შევიგრძნო. მას ძლიერი ხასიათი აქვს, მე კი მიყვარს ხასიათების წარმოჩენა (მედეას სამი განსხვავებული სახე მაქვს შექმნილი). ყოველთვის, როცა როლს მთავაზობენ, მინდა ვიცოდე, თუ ვინ იქნება ჩემი პერსონაჟი. მსურს თუ არა, ვიყო ის სცენაზე, შეესაბამება თუ არა მუსიკა ჩემს ხმას... ჩემი საყვარელი როლია აგრეთვე სემირამიდა”.

„ქალბატონი თამარი ასეთ პარტიაშიც კი აქცენტს სილამაზესა და ჰარმონიულობაზე აკეთებს.

მისი მედეა ქალურია, საერთო არაფერი აქვს შვილების საშინელ მკვლელთან ძველი ბერძნული მითიდან. ის ცდილობს თავის გმირის საქციელი მაყურებლისთვის გასაგები გახადოს. პოულობს ფერებს არა მხოლოდ შურისძიებისთვის, ნაღველისა და მონანიებისთვისაც. ძალიან ნაზად, დიდი სითბოთი და გრძობით მღერის”; „...წითელში გამოწყობილი თითქოს სისხლის ნაკადებს გავლებს, თამარი მსმენელს აჯილდოებს სიმღერით, რომელიც ბატონობს თქვენზე, გიპყრობთ, იმიტომ, რომ ის მშვენიერია. ხმა, თანაბარი ყველა რეგისტრში, უმაღლეს დაძაბულობას შვილების მკვლელობის სცენაში აღწევს და მაშინაც კი აუდიტორიის გარკვეულ სიმპათიას იწვევს. ერთი სიტყვით, სცენაზე ნამდვილი ვარსკვლავი“... „რა იქნებოდა ეს ოპერა იანო თამარის გარეშე?“ - წერდა პრესა.

არ გაუკადნიერდები, მისი შემოქმედების განხილვას არ შეეუდგები, მაგრამ როგორც მსმენელი, ვიტყვი, რომ უნიკალური სიძლიერის, სილამაზის და ტემბრის ხმა აქვს და ხმის გარდა საოცარი პიროვნული მომხიბვლელობა. როგორც ხოვრობს სცენაზე, როგორი მიმიკა, პლასტიკა, მოძრაობები აქვს... მისი ძლიერი ტემპერამენტი, გამომსახველობითი სამსახიობო ნიჭი გზიბლავთ. მხოლოდ პარტიას კი არ ასრულებს, თავის როლით ცხოვრობს. მისი გმირები არაორდინალური პიროვნებები არიან - განიცდიან, უყვართ, იტანჯებიან...

კიდევ ერთ ციტატას მოვიტან პრესიდან: „მომღერალმა საქართველოდან იანო თამარმა, რომელიც თავის სოპრანოს შესანიშნავად ფლობს, ელისაბედ დე ვალუას როლი შეასრულა. არიას, რომელიც ურთულესია როგორც ტექნიკური, ასევე ემოციური თვალსაზრისით, უკანასკნელ აქტში საოცარი სიმსუბუქით გაუმკლავდა, მიუხედავად ვნებების უმაღლესი სიმძაფრისა, არსად შეუცოდავს. იანო თამარზე უკეთესი ელისაბედის წარმოდგენა არ შემიძლია. ის უნაკლოა ყოველ ნოტში, თითოეულ მოძრაობაში, ყველაფერში, რასაც აკეთებს და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, რასაც არ აკეთებს“...

მისი შემოქმედებით დაინტერესებულებს შეგიძლიათ ეწვიოთ მის ვებგვერდს: [www.iano-tamar.com](http://www.iano-tamar.com)

- ვისზე შეგიძლიათ თქვათ, რომ თქვენს შემოქმედებაზე მართლაც დიდი გავლენა მოახდინა?

- ჩემი, როგორც მომღერლის ჩამოყალიბებაზე უდიდესი როლი ითამაშეს ალბერტო ძედამ (როსინის შემოქმედების საუკეთესო სპეციალისტი აკადემიაში ჩემი პედაგოგი იყო) და რიკარდო მუტიმ - ორმა უნიკალურმა მუსიკოსმა.

რიკარდო მუტის ბევრჯერ შევხვედრივარ ლასკალაში (93 წლიდან), ბევრი ოპერა მიმღერია, მის რეპეტიციებს დიდიდან საღამომდე ვესწრებოდი. ის ჩემი დირიჟორია, გულგაშლილი, უხვად გასცემს, რაც



იცის. დღეს ცოტა გულგრილი დამოკიდებულებაა, ყველას ვითომ სადღაც ეჩქარება... ზოგი მოდის, რეპეტიციებს დირიჟორობს, როგორც გინდა, ისე იმღერე... ბედნიერებაა, როცა შეხვდები მცოდნე დირიჟორს, რომელიც გასწავლის (ზოგი ისეთი გასწავლის, თვითონაც რომ არ იცის).

მაესტრო ძედასთან ასეთი შემთხვევაც მქონდა: ბელკანტო რთულია, რა მხრივ, იცით? კომპოზიტორები რომ წერდნენ, როდესაც იმეორებენ ან ჰერმატო წერია, იქ ვარიაციები შემსრულებელზე იყო დამოკიდებული. საერთოდ, იმ პერიოდში მომღერალი უფრო მნიშვნელოვანი იყო, შეეძლო თავისი გემოვნება, ვოკალური ხასიათი ჩაერთო და გამოეხატა, მუსიკალური იდეის თავისეული ინტერპრეტაცია შეეთავაზებინა. კომპოზიტორი ამის უფლებას აძლევდა. ჩემი ვარიაცია დავწერე (მიყვარს, ვარიაციებს ვწერ ზოლმე) და მაესტრო მეუბნება - ლამაზი არ არის, არ მომწონს, ასე არ გააკეთო... მე გაუჯიქდი, მინდა და მორჩა! რომ ვეღარ ვითანხმებდი, ტირილი დავიწყე... მოდი, იანო, მითხარი, რა გინდაო, დამიყვავა... ეს იყო 91 წელს ნეაპოლში. წარმოიდგინეთ, წელს, ამდენი ხნის შემდეგ ეს ნაწარმოები - როსინის კანტანტა „დიდონიას სიკვდილი“ (გუნდთან და ორკესტრთან ერთად) ურთულესია - ახლახან იაპონიაში შევასრულე მაესტრო ძედასთან ერთად. ეს ამბავიც თბილად გავიხსენეთ”.

ამბობს, რომ მისი საყვარელი თეატრი უდიდესი

ტრადიციების მქონე თეატრი ვენის თეატრია. „იქ საოპერო ხელოვნებისადმი იმხელა სიყვარული იგრძნობა, მომღერალს პატივისცემითა და სიყვარულით ხვდებიან... ლა-სკალას სულ სხვა ხიბლი აქვს, იტალია ხომ საერთოდ საოპერო ხელოვნების აკანია, მსმენელსა და მომღერალს შორის სულ სხვანაირი სცენები იმართება. ესპანეთშიც ისევეა, როგორც იტალიაში, მაგრამ იტალიაში თავიდანვე დაეჭვებით გიყურებენ, თითქოს ელოდებიან, სად წაიფორხილებ... და თუ არ მოსწონხართ, ოო, გამოხატავენ და მერე როგორ... თავშეუკავებლად. მომღერლის სახელს, წარსულს არ დაგიდევნენ. ვენის პუბლიკას თუ არ მოწონე, უფრო თავშეუკავებით გამოხატავს... იაპონიაშიც დაინტერესებული აუდიტორია, მომღერლებს აღმერთებენ, ამერიკაში - დღესასწაული“...

- ქართველ პარტნიორებზე რას იტყვი?

- საბედნიეროდ, ბუნებისგან ულამაზესი ხმები გვაქვს მომადლებული, მერე ჩვენი ხალხური ფოლკლორი... ქართულ მრავალხმიანობაზე, ულამაზეს მელოდიებზე რომ გაიზრდები, ეს თავისთავად მოქმედებს ჩვენს ბუნებაზე და გადაგვაქვს საოპერო ხელოვნებაში. ...და უდიდესი ტრადიციები, სკოლა. ადრე საქართველოში იტალიელი მომღერლები ჩამოდიოდნენ, ჩვენებიც იტალიაში სასწავლებლად მიდიოდნენ - უშუალო ურთიერთობა იყო ნამდვილ იტალიურ სკოლასთან. ეს ტრადიციები, რასაკვირველია, შემორჩენილია. ღმერთმა დიდხანს აცოცხლოს ბ-ნი ნოდარ ანდღულაძე. ქართულ ვოკალურ ხელოვნებაზე ახალი რა უნდა ვთქვა...

ვამაყობ მსოფლიო სცენებზე ქართველი მომღერლების უდიდესი წარმატებით. ყველა განცვიფრებულია, აქამდე სად იყავით? ვის ჰქონდა გასვლის საშუალება?..

საზღვარგარეთ მხოლოდ ლადო ათანელთან ერთად მიმღერია. ლადო ჩემი თანაკურსელია. 2000 წელს ბერლინის „ლოიჩე ოპერაში“ ერთად პირველად ვიმღერეთ. გერმანიის პრესიდან დიდი გამოხმაურება მოჰყვა - ორმა ქართველმა გააბრწყინა ბერლინის თეატრი. ჩვენს თეატრში ამისთანა მომღერლები ხშირად რომ გამოდიოდნენ, ის საუკეთესო იქნებოდაო, წერდნენ. მერე ბუდაპეშტში „მაკბეტში“ შევხვდით, ვენის თეატრის დირექტორმა „ბალ-მასკარადში“ მიგვიწვია. ასე მგონია, მე და ლადოს ერთად დიდი ძალა გვაქვს... სხვათა შორის, „ბალ-მასკარადით“ დავიწყეთ და დავასრულეთ ჩვენი კარიერა თბილისის ოპერის თეატრში. ამ ოპერით შედგა ჩვენი დებიუტი, როგორც კი კონსერვატორია დაამთავრეთ და მაშინვე თეატრში მიგვიდღეს.

- წარუმატებლობა გქონიათ? - ქებად არ

ჩამითვალთ, არ მქონია... ზოგიერთი გამოსვლით უკმაყოფილო მე უფრო ვყოფილვარ. საკუთარი თავისადმი კრიტიკული ვარ, ჩემი მეუღლე ამბობს, რომ შედმეტადაც, მაგრამ არა... იცით, ზოგჯერ ვნერვიულობ და ვგრძნობ, რომ რაღაც ისე არ გამომივიდა, როგორც მინდოდა. ჩემს შესაძლებლობებს, ღირსებებს რაღაცას რომ ვაკლებ, ამის გამო საკუთარ თავს ძალიან ვკიცხავ ხოლმე.

- დღეს არიან ისეთი ვარსკვლავები, როგორიც იყო სამეული? საოპერო მუსიკას უსმენთ? რომელი ინსტრუმენტის ხმა გიყვართ?

- ოპერას იშვიათად... შინ ძალიან გადაღლილი ვბრუნდები. თან არ მიყვარს, რომ სახლშიც ის ვიყო, რაც გარეთ ვარ. ხანდახან კი მაინტერესებს ვიღაცას მოვუსმინო, შევამოწმო ჩემი შეხედულებები.

დღესაც მოდიან უნიკალური მომღერლები, ძალიან მომზადებულები. სამი ტენორის - პავაროტი, დომინგო, კარერასის - პროექტი კომერციული ფენომენი იყო. მათ დიდი საქმე გააკეთეს კლასიკის პოპულარიზაციისთვის სხვადასხვა ფენებში. ბევრმა მაშინ აღმოაჩინა ოპერის სამყარო... ჩემთვის პავაროტი ღმერთი იყო, ხმის ღმერთი!

ცოტ-ცოტას ყველას ვუსმენ, მაგრამ ვინც დღემდე მაგიჟებს, ეს იტალიელი ბარიტონი ეტორე ბასტიანინია, მისი ხმა მატირებს...

თითქმის ყველა ინსტრუმენტის ხმა მიყვარს ლითონური ჩასაბერების გარდა. ვიოლონჩელოზე ვგიჟდები, ძალიან მიყვარს ჰობოი, ინგლისური ქარასხა, საერთოდ, თბილი ტემპრები.

- მოგვიყვით თქვენი ოჯახის, მეუღლის შესახებ...

- მხოლოდ კარიერა ადამიანს ბედნიერებას ვერ მიანიჭებს, ყველაფერი მიდის... ოჯახი, ვისაც ამის ბედნიერება აქვს, შვილები, ღმერთის საჩუქარია, უნდა შეინარჩუნო... ჩემი შვილი, ნინა - დედაჩემის სახელი დაურქვი - 8 წლისაა. ფორტეპიანოზე შევიყვანე, ვაცდი, რა გამოვა...

ხან ძალიან დატვირთული ვარ, მაგრამ როდესაც დალლას ვგრძნობ, ვცდილობ, კონტრაქტზე უარი ვთქვა, რომ ჩემს შვილთან, შინ, წყნარად ვიყო. მას დიდ დროს ვუთმობ.

ჩემი მეუღლე, ვიტორიო ვიტელი, იტალიელია, ცნობილი ბარიტონი. ერთმანეთი 1997 წელს ვენეციაში გავიცანით, ვერდის “ფალსტაფში” ვიმღერეთ. ჯერ მისმა ხმამ მომხიბლა... გათხოვებაზე საერთოდ არ ვფიქრობდი... ძალიან დიდი ყურადღება და ინიციატივა გამოიჩინა, ცოტა ხანს კი ვაწვალე...

ბოლოს ერთად ვიმღერეთ მარტში „მაკბეტში“ (ჩვენმა მეგობარმა, პოლონეთის ერთ-ერთი თეატრის დირექტორმა ჩვენთვის დადგა).

ჩემთვის იტალია მშობლიური ვერასოდეს გახდება, მაგრამ როცა ქმარი, შვილი გაკავშირებს და 20 წელზე მეტია იქ ცხოვრობ... ეს ქვეყანა უკვე შევისისხლხორცე და, საბედნიეროდ, არც გამჭირვებია, ჩვენი ხასიათების, ტემპერამენტის, ოჯახური ტრადიციების, ურთიერთობების მსგავსების, სტუმართმოყვარეობის გამო.

\*\*\*

„სოპრანო იანო თამარი თავისი მგრძობიარე გულით და ჭეშმარიტად შესანიშნავი სიმღერით ყველა ნაციონალურ ბარიერს ლახავს, და დიდებული

მარია კალასის სიმღერას გვახსენებს”, - წერს გაზეთი „ფრანკფურტერ ალგემაინე“.

რამდენსაც უნდა საუბრობდნენ საოპერო ნაწარმოებების განსხვავებულ გააზრებაზე, რეჟისორთა ექსპერიმენტებსა და ახლებურ ხედვაზე, მაინც მგონია, რომ საოპერო ხელოვნებას ქმნიდნენ და ქმნიან სოლისტები. ისინი ატყვევებენ მაყურებელთა დარბაზს, და სპექტაკლის ბოლოს სრულიად დამსახურებულად უძღვნიან ოვაციებს. ასეთია ქართველი სოპრანო იანო თამარი...

რუსუდან დარჩიაშვილი

## ცხნ

აბაშაში ერთი ლამაზი სოფელია – მაიდანია. მართალია, ის სამეგრელოს ერთ-ერთი რაიონია, მაგრამ აქ იმერლები ცხოვრობენ და ადგილობრივებმა მეგრულიც კი არ იციან. ამ სოფელში ერთი ქალბატონი ცხოვრობს - ლიდა ჯანგველაძე-ლოჩოშვილი, რომელსაც ყველა ლიდა ბებიას ეძახის. რამდენიმე კვირის წინ მას დაბადების დღე ჰქონდა - 100 წელი შეუსრულდა. იუბილარს უამრავი სტუმარი ეწვია; დიდი სუფრაც გაიშალა და 3 ერთნაირი ტორტიც მიართვეს, რომლებზეც სათითაოდ იყო გამოსახული ციფრი - 100.

ბებომ 100 სანთელი ყოჩაღად ჩააქრო, მაგრამ ეზოში აბრიალებული ფეიერვერკების კი შეეშინდა და მოაშორეთ ეს ეშმაკის მაშხალო, - გაიძახოდა.

ამბობენ, ლიდა ბებო ვისაც დალოცავს და ზურგზე ხელს დაადებს, ყველას სასიკეთოდ აუხდებაო. მასთან ადგილობრივი მამაოებიც კი მიდიან და სთხოვენ, - დაგვლოცეო. სიკეთით სავსე ქალბატონს არ ეზარება, აცახცახებული მარჯვენა ზურგზე დაგადოს და წარმატება გისურვოს. მოხუცს შესაშური მქსიერება აქვს და წარსულის ყველა



მოკლენა ზედმიწევნით ზუსტად ახსოვს, მის სახლში კი თვით სტალინი იმალებოდა.

\* \* \*

- 1910 წლის ზაფხულში, ძალიან ღარიბ ოჯახში დავიბადე. წარმოიდგინეთ, ჯამი და თეფშიც არ გვქონდა, ჭიქის მაგივრობას კი ხისგან გამოჩორკნილი, ამოღრმავებული ფიალები გვიწვედა; თეფშები და

ჯამებიც ხისგან იყო გამოთლილი - კალამჯამებს ვეძახდით. ჭიდან წყალი რომ ამოგველო, ვედროც არ არსებობდა. ერთი მცენარე იყო, ადრე კვატურას ვეძახდით (მისი ნაყოფი გოგრას ჰგავს), ახლა მას ღვინის ამოსაღებად იყენებენ და ორშიმო ჰქვია. ნაყოფს სპეციალურად ამუშავებდნენ და შემდეგ კვატურათი ჭიდან წყალს იღებდნენ. სულ ერთი გამჭვარტლული ოთახი გვქონდა, სადაც შუაცეცხლი ინთებოდა. ღამით, როცა დედა ცეცხლს დაანთებდა, კვამლი თვალებს გვწვადა. ბავშვები ვჭუჭყუნებდით ხოლმე, - რატომ არ გვაძინებო?! დიდი გოგო ვიყავი, როცა პური პირველად ვიგემე...

მამაჩემი 8 წლის დაობლდა. როცა ასე პატარა ბავშვი უდღემამოდ რჩებოდა, „აპეკუნს“ უნიშნავდნენ ხოლმე, რომელიც ბავშვზე ხრუნავდა. ასეთი ადამიანი მამასაც მიუჩინეს. იმან მამა ხონში, ჩხენკელის მდიდარ ოჯახში მოჯამაგირედ დააყენა. მას თურმე, ძაღლების მოვლა ევალებოდა - მონადირე ძაღლებს ბანდა, აჭმევდა და წვრთნიდა. „აპეკუნს“ ვაღლებული იყო, ადებული ჯამაგირი მის სრულწლოვანებამდე შეენახა და შემდეგ მიეცა. მამას თურმე, ძონძები ეცვა და ზამთარში ძალიან სციოდა. პატრონი უგულო კაცი ყოფილა, ბავშვისთვის არაფერს იმეტებდა. ერთხელ სიცოცხეს ძალიან რომ შეუწუხებია, ძაღლებთან დაწოლილა და ისე დაუძინია.

ერთი კვირის შემდეგ ეს ამბავი პატრონს გაუგია და მათრახით უცემია. ბავშვი შუალამისას გაქცეულა, ტყისპირას ჩამოძვდარა, ტირილი დაუწყია. ამ დროს მეზობელი სოფლიდან მომავალ მღვდელს გამოუვლია და ტირილის ხმაზე შეჩერებულა. ბავშვი რომ უნახავს, გაოცებულა, ანაფორაში გაუხვევია, შინ წაუყვანია, დაუბანია და დაუბურებია კიდევ. მეორე დღეს „აპეკუნს“ შემფოთებულა და მღვდელს მისდგომია, მაგრამ მამაოს მისთვის დიდი საყვედური უთქვამს; ისიც გაურკვევია, რომ თურმე, ჯამაგირს არ უნახავდა, ჰოდა, ბავშვი თავისთან დაუტოვებია.

მამას 18 წლამდე ცოტაოდენი ფული დაუგროვებია და უკვე სრულწლოვანი, მღვდლის ოჯახიდან წამოსულა; მერე მშობლიურ სოფელში, მაიდანში ჩამოსულს კამეჩი უყიდა, საცოლისთვის ბეჭედი შეუქენია და დაოჯახებულა. ჩემს მშობლებს 8 შვილი ჰყავდათ. ერთხელაც, სოფელს ქოლერა „დაერია“; იმ პერიოდში უამრავი ადამიანი დაიღუპა და ერთ ღამეს ჩვენს ოჯახშიც 2 ბავშვი გარდაიცვალა - 12 და 8 წლის და-ძმა დაძეღუპა... ამ დაავადებისგან ზოგიერთი ოჯახი მთლიანად განადგურდა, გარდაცვლილების დამკრძალავიც კი არ დარჩათ. ერთ დღეს მამამ და რამდენიმე კაცმა გადაწყვიტეს, - დავთვრეთ, ხელები და ტანი არყით გავიწმინდოთ, მერე კი გარდაცვლილები გავაპატიოსნოთო. მათ დიდი ორმო ამოუთხრიათ და ყველა მიცვალებული

დაუძარხათ.

მამა უსამართლობას ვერ იტანდა, ადამიანის ჩაგვრას ვერ ეგუებოდა; თანაც, ყველაფერი თავის თავზე ჰქონდა გამოცდილი და როგორც კი რევოლუციური ტალღა აგორდა, მაშინვე ბოლშევიკების მხარეს დადგა და რევოლუციონერი გახდა. „სტრაჟნიკები“ ჩვენთანაც ხშირად მოდიოდნენ. უფროსი და მყავდა, რომელიც შორეულ სოფელში, ნათესავთან გადამალეს, რათა მისთვის ვინმეს შეურაცხყოფა არ მიეყენებინა.

მენშევიკები და ბოლშევიკები რომ იბრძოდნენ, მეც კაი დიდი გოგო ვიყავი - 12-13 წლის. ჩვენი სახლის უკან ერთი დიდი მუხა იდგა, რომელიც შუაზე გახლდათ გაპობილი, გარშემო კი ტოტებითა და ფოთლებით დაფარული - რევოლუციონერებს სწორედ იმ მუხაში მალავდნენ ხოლმე; იმ ხალხს, ვისაც „სტრაჟნიკები“ ეძებდნენ, მხოლოდ ისეთ ოჯახებში მალავდნენ, სადაც მამაკაცი იყო - მაშინ სხვა დრო გახლდათ და უმამაკაცი ოჯახში უცხო კაცის დარჩენა არ შეიძლებოდა. ხშირად, თითო ოჯახში 2-3 ბოლშევიკი იმალებოდა და მათ ღარიბულ ლუკმასაც უნაწილებდნენ...

მამა ღამით ტანისამოსსაც არ იხდიდა, მხოლოდ ჩექმას თუ გაიდრობდა (ჩექმა რევოლუციურმა კომიტეტმა აჩუქა) - ეს იმიტომ, რომ თუ საქმე გასაქცევად გაუხდებოდა, უცებ გაესწრო. ერთხელ ეზოში „სტრაჟნიკები“ ისეთ დროს შემოვიდნენ, მამამ დამალვა ვერ მოასწრო. გაიქცა, მაგრამ დაეწივნენ და ერთმა „სტრაჟნიკმა“ ცალი ულვაში ააპუტა. გასისხლიანებული მამა რომ დავინახე, „სტრაჟნიკებს“ ვეცი და ერთ-ერთს ნეკა თითი მოვაკენიტე. იმ კაცმა იკოვლა, მას მეორე წაეშველა და მამამ თავს უშველა...

ერთხელ ხონში მიტინგი ტარდებოდა, სადაც სიტყვით სტალინი უნდა გამოსულიყო; მაშინ მას სტალინი არ ერქვა, ყველა კობად იცნობდა. მიტინგის დღეს მამა შინ მოვიდა და რაღაც წაიღო. დედამ თქვა, - ახლა კიდევ ვილაცებს მოგვიყვანსო. მამას შინიდან დედას თავშალი და ხალათი წაუღია, ეს მერე გავიგეთ. თურმე, მენშევიკებს გადაწყვეტილი ჰქონიათ, რომ როგორც კი სტალინი ტრიბუნაზე ავიდოდა, ესროლათ და მოეკლათ. მართლაც, როგორც კი კობამ ტრიბუნაზე ფეხი შედგა, სროლის ხმა გაისმა. თურმე, მის უკან მდგარმა მამამ თავზე თავშალი გადააფარა, მიწაზე დააგდო და ზემოდან გადაეფარა, შემდეგ იქიდან ხოხვით გამოვიდნენ. როცა სამშვიდობოს გამოაღწიეს, ხალათი ჩააცვა, თავზე თავშალი მოახვია, ხელკავი გამოსდო და შინ ისე წამოიყვანა. შორიდან რომ შეხედავდით, გეგონებოდათ, ქალი მოჰყვებოდა გვერდით. მამა სამხარეულოში შემოვიდა და თქვა: - კობა მოვიყვანე. საჭმელი თუ რამე გვაქვს, ვაჭამოთო.



დედამ უთხრა, - ბავშვებს ცოტა ღომი მორჩათ, იმას გააცხელებ; მჭადსაც დავაცხობ და ცოტაოდენი ყველიც გვაქვსო.

იმ დღეებში ჩვენთან ბევრი რევოლუციონერი მოვიდა. მათ ვერა და ვერ გაიყვანეს კობა სამშვიდობოს; ემინოდათ, რომ არ მოეკლათ. ირგვლივ „სტრაჟნიკები“ დაძრწოდნენ. მეზობლებმა იცოდნენ, ვის ვმალავდით, მაგრამ ყველა მამას ედგა მხარში და სტალინის გაცემა არავის მოსვლია აზრად. 3 დღის შემდეგ, როგორც იქნა, ჯიხაიში გააპარეს. ომი რომ დამთავრდა, მამაჩემს ამაგი დაუფასეს - კარგი საჩუქარიც მისცეს და თანამდებობაც უბოძეს. სტალინმა მამას თავისთან სამსახურიც შესთავაზა, მაგრამ ჩემი უფროსი ძმა ახალი დაღუპული იყო და მამამ წასვლა არ ინდომა.

კარგად მახსოვს ის პერიოდიც, როცა ჩვენს სახლში ბუღუ მდივანი იმალებოდა. ომის შემდეგ გავიგე, რომ სახლში უამრავი ტყვია-წამალიც გვქონია - საღორე მთელი არსენალით ყოფილა სავსე. ჩვენი სოფლის მღვდელი მამა სიმონი (მიქაძე) გახლდათ. რევოლუციის დროს მასთან რამდენიმე მოწადინებული ახალგაზრდა მოვიდა, - წვერი უნდა გავკრიჭოთო. მამა დაიმუქრა: ვინც სიმონს ხელს ახლებს, შუბლში ტყვიას დავახლიო და ამის შემდეგ შეეშენ. სწორედ მამას დამსახურებით, მამა სიმონს არც შესამოსელი გაუხდია და არც მსახურება მიუტოვებია. მამას ყოველთვის სწამდა ღმერთის და ჭეშმარიტი მართლმადიდებელი გახლდათ. სამობაოდ და სააღდგომოდ საკლავს ჩუმი ვკლავდით და ვხეიმობდით. რევოლუციონერი კაცი კი იყო, მაგრამ შუალამისას აგვაყენებდა ხოლმე და ვლოცულობდით... ჩემი ქმრის მამიდა, ნინო მონაზონი გახლდათ. სულ მთლად ახალგაზრდამ საკუთარი თვალით ნახა, როგორ გადაჰყვა მისი და მშობიარობას. სამწუხაროდ, ჩვილიც მალევე დაიღუპა და ნინომ სწორედ ამის შემდეგ გადაწყვიტა, მონაზვნად წასულიყო. მან სასულიერო სასწავლებელი ქართლში დაამთავრა, მონაზვნად კი მათხოჯში აღიკვეცა.

როდესაც ეკლესია-მონასტრები დახურეს, დედა ნინო ორ მონაზონთან ერთად ჩვენს სოფელში დაბრუნდა და ეკლესიის გვერდით, პატარა სახლში დაბინავდა. ფესუნა და ქარისტინე (ასე ერქვა მონაზვნებს) ნინოზე უფროსები იყვნენ და მალე გარდაიცვალნენ. ერთ ზამთარს დიდი თოვლი მოვიდა და ნინოს სახლის სახურავი ჩაუნგრია. ეს რომ გავიგე, ჩემთან წამოვიყვანე და ხუთი წლის განმავლობაში ვუვლიდი - ბოლო ექვსი თვე დავრდომილი იყო. დედა ნინო მუდამ ფეხშიშველი დადიოდა. ამბობდა: ჯობია, აქ ვწამო, ვიდრე საიქიოსო. სასთუმლად დიდი ქვა ედო - ბალიშზე არასდროს დაუდვია თავი. როცა სიკვდილის მოახლოება იგრძნო, ღვთისმშობლის

ხატი, ის ტანისამოსი, რომელიც მონაზვნად აღკვეცის დროს ეცვა, მოოქროვილი ჩუსტები, დიდი და პატარა ხის ჯვრები მოითხოვა, მერე კი მითხრა: ზიარება მინდა. იქნებ, ღვინო და თუთრი პურის ნატეხი მიშოვო.

მაშინ პური ძნელი საშოვნი გახლდათ. მეზობელ კაცს ოჯახის წვერი გარდაეცვალა და „სატირლისთვის“ ქალაქიდან ცოტაოდენი პური ჩამოიტანა. მას ვთხოვე, ცოტა პური მოეცა. ნინო საწოლზე წამოჯდა, ღვინო და პური აკურთხა, შემდეგ კი ეზიარა. ანდერძად დაიბარა: ეს დიდი ხის ჯვარი (თითქმის მისი სიგრძე იყო) გულზე დამადეთ, რაც დახეული ხატები ნახოთ, დაწვით და ფერფლი მდინარეს გაატანეთ, ღვთისმშობლის ეს ხატი შენს ოჯახში დარჩეს (მისი პირადი ხატი იყო). იცოდეთ, არაუინ იკივლოს; ცრემლი ვალია და ვალს გადანდა უნდა; ისე გამასვენეთ, მწერი არ დამაჯდეს; საფლავი ისეთ ბიჭებს გაათხრევენეთ, რომლებიც ქალთან ნამყოფი არ არიან; ტანისამოსი პატიოსანმა ქვრივმა ჩამაცვას; პირველ საათამდე, პატარა ჭიშკრიდან გამასვენეთო და საფლავის ადგილიც მიმითითა. ნინოს გარდაცვალებამდე სამი დღით ადრე, ღამით ეზოში გავედი და დავინახე, რომ ეზოში წელში მოხრილი ქალი შემოვიდა, რომელსაც ხელში ჭრაქი ეჭირა. შემემინდა და მაშინვე შინ შევედი.

დედა ნინოს რომ ვუთხარი, დამამშვიდა: - ნუ გეშინია, ჩემი წასვლის დრო მოვიდაო... გარდაცვლილი შუა ოთახში დავასვენეთ. მეორე დღეს ისე მოხდა, რომ ოთახიდან ყველანი გავედით და მიცვალებული მარტო დაუტოვეთ. უეცრად, მეზობლის ყვირილი გავიგონეთ, - ჩქარა მოდით, ოთახში ცეცხლი ანათებსო. მართლაც, მიცვალებულის თავთან, ჭერზე რაღაც მრგვალი, ცეცხლოვანი ბურთი ეკიდა და კაშკაშებდა. ოთახში რომ შევედით, ეს ყველაფერი გაქრა... ხატი, რომელიც ნინომ მაჩუქა, მე-18 საუკუნისაა. ვიფიქრე, ჩემი პატარა სახლი მისი საკადრისი არაა-მეთქი და ჩემს მულს გავატანე.

გავიდა დრო. ერთხელ სიზმარში ვნახე, რომ ოთახში, სანთლით ხელში ნინო დადიოდა და რაღაცას ეძებდა. მერე მკითხა, - ხატი სად წაიდგო? შემინებულს გამომეღვიძა. ჩემს მულს ყველაფერი მოუყვები და ხატი დამიბრუნა. სხვათა შორის, ერთხელ ეს ხატი მოგვპარეს კიდეც, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ ეზოში გადმოგვიგდეს. როგორც შემდეგ გავიგე, ქურდს კარგი დღე არ დასდგომია, მის თავს ათასი უბედურება დატრიალებულა და უკან ამიტომაც მოუტანია. ჩემთან საცხოვრებლად გადმოსვლის შემდეგ საეკლესიო ნივთები და წიგნები დედა ნინომ მათხოჯის ეკლესიაში გავზავნა. ვიცი, რომ იქ ახლაც ინახება წიგნები, მისი წარწერით.

- თქვენს მეუღლეზე რას მეტყვიო? როგორ

გათხოვდით?

- მშობლების სურვილით გათხოვდი ანუ მეუღლე გამირიგეს. განათლებული, წარმოსადგევი კაცი იყო. ვიდრე გამირიგებდნენ, მე მანამდეც მომწონდა - საქმიანი კაცი გახლდათ, ჩვენს რაიონში კომკავშირი მან დააარსა. ორივე კარგი შესახედავები ვიყავით. მამამ მითხრა, - სოფლელი კაცი კია, მაგრამ რა უჭირს, კარგი ადამიანიაო. მეც დავთანხმდი. უფროსი ბიჭი ორწლიანხვერის იყო, გოგო კი წლიანხვერის, როდესაც ჩემი ქმარი „გერმანიის ომში“ წაიყვანეს და იქიდან არც დაბრუნებულა. ობლები მარტომ გავზარდე. ძალიან გვიჭირდა... აგერ,

ეზოში რომ მსხლის ხე დგას, იმის ძირას ვიდექი და ისე გაუაცილე ჩემი ქმარი, ჰოდა, სწორედ მაშინ ვნახე უკანასკნელად. მაშინ არაფერი გვებადა. ყველაფერი, რასაც აქ ხედავ, ჩემი მონაგარია.

ახლა კიდევ ბევრ რამეს მოგიყვებოდი, ბებია, მაგრამ დავიღალე და ლაპარაკის თავი აღარ მაქვს... კარგმა მოვლამ მომიყვანა ამ დრომდე, ძალით მაცოცხლებენ. რაც მაცოცხლა უფალმა, იმის მაღლობელი ვარ.

ესაუბრა  
მარი ჯაფარიძე

## წერილი აშერიკიდან

გასული წლების განმავლობაში საქართველოში შექმნილია რთული ეკონომიკურმა პირობებმა მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში მიმოფანტა ქართველები. ამა თუ იმ ქვეყნის პირობებიდან და კანონმდებლობიდან გამომდინარე, სხვადასხვა ქვეყანაში ქართველთა განსხვავებული ფენაა თავმოყრილი. თუკი ვერმანიაში მცხოვრებ ქართველთა უმეტესობას ახალგაზრდა სტუდენტი გოგო-ბიჭები შეადგენენ, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა, საბერძნეთში თუ იტალიაში ბევრი ჩვენი თანამემამულე ქალბატონია წასული, რომელთა ძირითადი საქმიანობა მოხუცებულთა მოვლას წარმოადგენს.

ამ ნომერში გათავაზობთ ამერიკაში მცხოვრები ერთი ქართველი ქალბატონის წერილს.

## საპროფესორი მარის ფიქრები

ემიგრანტის ხვედრი რომ მძიმეა, ეს ყველამ ვიცით და არახალაია, მაგრამ მანამ, სანამ შენს ქვეყანაში ცხოვრობ, ამას ვერ გრძნობ და ასე გგონია, რომ შენ ეს არასოდეს შეგეხება და ამ ტანჯვასაც შენთან საერთო არაფერი ექნება.

საქართველოში ცოლ-ქმარს მეუღლეები ჰქვიათ, არა მგონია მსოფლიოში რომელიმე ერს, რომელიმე ენაზე ასე ზუსტად მიეგნოს და განემარტოს სიტყვა ცოლქმრის მნიშვნელობისათვის, როგორც ჩვენს ქვეყანაში.

მეც მეუღლე ვიყავი და ვთვლიდი, რითაც და როგორც შემეძლო უნდა გამეწია დიდი ოჯახის მძიმე უღელი. ქართველი ქალი ხომ ყოველთვის

მამაკაცთან ერთად, თანაბრად (თუ მთლიანად არა) ეწეოდა ცხოვრების მძიმე უღელს და ამაში ვერც განსაკუთრებულს ხედავდა რამეს.

ქვეყნის ეკონომიურმა ნგრევამ მეც სხვა ქართველი ქალების მსგავსად, ამ ქვეყანაში გადმომიხროლა. მოვდიოდი და უკან ვტოვებდი ყველას და ყველაფერს, რაც ასე ძვირფასი იყო ჩემთვის - სამ შვილს, მეუღლეს, და-ძმას, სამშობლოს...

ვიცოდი, რომ გამიჭირდებოდა, ამისათვის თავს ფსიქოლოგიურად ვამზადებდი, მაგრამ რეალობა უფრო მძიმე აღმოჩნდა, ვიდრე წარმოვიდგენდი.

არც ეკონომიურად გამჭირვებია, არც შეურაცხყოფილად მიგრძენია თავი, მაგრამ

დედისთვის, რომელსაც შვილების ხატება სულ თან დაჰყვება, ძალიან ძნელია სხვა ქვეყანაში ცხოვრება

უოჯახოდ,  
უშვილებოდ,  
უსიყვარულოდ.

მხოლოდ ტელეფონი და კომპიუტერია ჩემი და ჩემნაირების ერთადერთი იმედი, მისი საშუალებით ვუკავშირდებით ოჯახებს, ახლობლებს და რაც მთავარია ერთმანეთს.

აქ მყოფი ქართველი ქალები ერთმანეთის ცხოვრებით ვცხოვრობთ, ვცდილობთ ერთმანეთს გვერდში დაუდგეთ, დავეხმაროთ, იშვიათად ვიცინით. ვტირით ერთმანეთის და-ძმას, დედას, მამას, შვილს. წერილებზეც ვტირით - შვილების წერილებზე.

„დედიკო, ძალიან მენატრები, არანაირი ფუფუნების საგნები არ მჭირდება, ყველაფერს დაუწვავ, გადაყვრი, მე შენ მჭირდები“.

„დედიკო, ჩვენს სახლში ჯერ კიდევ ტრიალებს შენი სურნელი“.

„დედიკო, ძალიან მინდა ჩაგეხუტო, მენატრები, გთხოვ ჩამოდი“.

„არაუინ მოგატყუოს, რომ დეიდას დედის სუნი ასდისო, დედის სუნი არაუის ასდის“.

ასეთი წერილების წაკითხვის შემდეგ ყელში ბურთით რაღაცა გეჩხირება, გახრჩობს, სულს გიხუთავს, ცრემლებს კი ვერაფერი აჩერებს, მოგორავენ შენს სახეზე და ნიკაპთან ერთდებიან, შემდეგ უბეში მიძვრებიან და ყველაფერს ასველებენ. ცდილობ თავი ხელში აიყვანო, არ იტირო, საუბრის თემა შეცვალო, მაგრამ არაფერი გამოგდის. ძნელია, არ იფიქრო შენს ახლობლებზე და არ შეგეცოდოს ის ხალხი, რომლებმაც მშობლები, და-ძმანი და ზოგჯერ შვილებიც ვერ დაიტირეს.

ჩვენ, სხვადასხვა ასაკის ქალები, ჩვენს დაუძლურებულ მოხუცებთან ერთად ვართ სახლში გამოკეტილნი. ეს დაახლოებით იგივეა, რაც საკუთარივე ფეხით რომ ჩაჯდე ციხეში, იმ განსხვავებით, რომ თავზე შეიარაღებული ბადრაგი არ გიცავს და არც რკინის გისოსებია სადმე.

ქუჩაშიც გაღიხარ, მაღაზიებში შედიხარ, ყიდულობ ტანსაცმელს შვილებისათვის, მერე ბრუნდები სახლში და დიდხანს, დიდხანს არ ინახავ, უყურებ და ეფერები, დაძინების წინ ჩაალაგებ, რომ მეორე დღეს კვლავ ამოალაგო და მოეფერო, გინდა წარმოიდგინო როგორი იქნება შენი შვილი ამ ტანსაცმელში, როგორ მოიხდენს...

ეს ქვეყანა აბსოლუტურად განსხვავდება ჩვენი ქვეყნისაგან და შენც უცხო ხარ და მიუსაფარი. არაუის ენაღვლები და მანამ გიცინიან, სანამ ჭირდები, დაგეხმარებიან კიდევ, ხელსაც გამოგიწვდიან,

მაგრამ რაღაც ზღვრამდე... იქეთ არც გადაგიშვებენ და არც შენ გაკადრებენ რამეს.

ქალაქში, სადაც მე ვცხოვრობ, საოცარი სილამაზე და სისუფთავეა. თვალს უხარია, გულს კი არა! არანაირი სილამაზე და სიმდიდრე არ მჭირდება ჩემი ქვეყნის და ჩემი ოჯახის გარეშე.

ცაც სხვანაირია, მზეც, ღრუბლებიც კი... თუ სადმე „ჩვენებურ“ ყვავილს წააწყდები, ისე მიხარია, როგორც დიდი ხნის უნახავი ახლობლის ნახვა, სურვილი მიჩნდება დაეიჩოქო, ხელი შევახო, მოვეფერო და ვკითხო:

- იცი?! რომ შენი და-ძმანი საქართველოში ცხოვრობენ, აქედან შორს, ძალიან შორს, ზღაპრულად ლამაზ ქვეყანაში. შეიძლება შენი წინაპრებიც იქიდან არიან წამოსულნი?! ის ხომ უძველესი ქვეყანაა, სადაც უგემრიელესი წყლებია, აქაურს არა ჰგავს, შენ ხომ წყალი ძალზე გჭირდება და გიყვარს.

ყვავილს ფოთლები ჯერ კიდევ სველი აქვს (აქ ხომ ყოველდღე რწყავენ), გაკვირვებული მიყურებს, ცოტა ხანს კიდევ ვსაუბრობთ და ბოლოს ვპირდები, რომ მოკითხვას აუცილებლად გადავცემ მის ახლობლებს. გაკვირვებული თვალებით მაცილებს და ვერ გეპულობს, რატომ ვდარდობ ასე ძალიან ჩემს ქვეყანაზე. არც მიკვირს, იმიტომ რომ ის აქ დაიბადა და მისთვის უცხოა ეს გრძნობა.

ყველაზე ძალიან, რაც მაკლია ამ ქვეყანაში, ეს მთებია, საქართველოს მთები, ოთხივე კუთხიდან რომ ცდილობს დაიცვას ქვეყანა გარეშე მტრებისაგან, მაგრამ არაფერი გამოსდის.

ერთხელ, მეუღლესთან ერთად ბაკურიანში მივდიოდი სოფელ ტბის გავლით.

ადრიათი დილა იყო, ნისლი ჯერ კიდევ არ გადაეყარა მთებს, მზე მხოლოდ ალაგ-ალაგ ახერხებდა ბურუსის გაფანტვას, ისეთი გრძნობა მქონდა, რომ ღრუბლებში მივცურავდი მანქანით, ხელს გავიშვერდი და ცას დავეკიდებოდი, მეგონა. ეს გრძნობა აქ არასოდეს გაგიჩნდება, შენს ირგვლივ მსგავსი არაფერია.

მაპატიოს მკითხველმა, თუ ჩემი მონათხრობი ცოტა სევდიანი გამომივიდა.

არა, ამ ქვეყნის მაღლიერიც ვარ, გულში რომ ჩამიკრა, ოჯახის გადარჩენის საშუალება რომ მომცა... უბრალოდ ყოველწამს ვგრძობ ჩემი ქვეყნის განუშეორებლობას და მეტირება!

სიამაყის და მონატრების ცრემლებით!

ლია კუპატაძე,  
ტომს რივერი, ნიუ ჯერსი

ჩვენი ღრუვანდელი ნამბის ცეუმატია ალექსანდრა გუგუქუძე. იგი სპეციალ-  
მით კულტურათმცოდნე (ისტორიკოსი) გას-  
ლაგთ, ისტორიის მკვლევარია და დღეს  
ამჟამად ალექსანდრა მუშაობს მთლიან სა-  
დისერტაციო ნაშრომზე მიუნხენის ლუდვიგ  
მაქსიმილიანის სახელმის უნივერსიტეტ-  
ში. მისი ინტერესების სფეროებია რელი-  
გიის ისტორია, ხელნაწილი და ლიტერატ-  
ურა. გატარა სამკვლევარ პედაგოგიკისა  
იგი ანის მსაჯულთა დასწავლის ავტორი.

საკუთარი ლექსებით ალექსანდრა  
პირველად წაბეჭდა მკითხველის წინაშე.  
წინამდებარე ლექსები დაწერილია მიუნ-  
ხენში, 2009/2010 წლებში.



ძველი ოქრო ვანი  
თლილი ხეობაში.  
ვანი ვიხუთხუბი,  
ყვედ დაჯდომილი.  
შემსებელი უბანი!  
ღრთი ყლორძითა  
მინდა რაგვანგო,  
ღრთი მონღოთა  
მინდა რაგვანგო  
და რაგვანგო  
საქანების სივრცეებში.  
ხელნი დაშორებ  
საბეჭდოს დაქაში,  
შენი ბილი ვანი,  
შენი ვანი,  
შენი ქალი ვანი,  
სამოთხე ბაში  
მცხეთას რაგვანგო  
ვანი უბანი ვანი.  
მთხრობი თვარების  
ყბილი თხრობი  
რავილოვანი  
შენი დაჯდომი,  
შენი მანი და  
სხე ვანი.

**ვიქტორი მუხომედი**

მინდა, როგორც კანონი კანონში  
განვიხრო მოციქულის სხეობაში,  
სხეობა ცოცხლების თანხლებით  
თქვითით დაჯდომი...  
მინდა შენთან განვიხროს ყანი,  
სხეობის დაჯდომის შინა  
ლოცვა და სიხარული.  
შენი თხრობის დაჯდომის უბანი,  
მინდა თხრობის, ვანი, რელიგიის,  
შრომის დაჯდომის მთხრობის,  
მანი დაჯდომის მთხრობის,  
ლოცვის დაჯდომის დაჯდომის  
სხეობით განვიხროთ.  
როცა მოციქული დაჯდომის ყლორძელს,  
მინდა დაჯდომის დაჯდომის  
სხეობით დაჯდომის,  
სხეობის დაჯდომის დაჯდომის  
თვარით დაჯდომის დაჯდომის,  
სხეობის დაჯდომის დაჯდომის  
მინდა დაჯდომის დაჯდომის...



## ახალი სერვისი პასპორტის მისაღებად

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სამოქალაქო რეესტრის სააგენტომ საზღვარგარეთ მყოფი საქართველოს მოქალაქეების სახელზე პასპორტის გაცემისათვის დანერგა ახალი მომსახურების სერვისი, კერძოდ საქართველოს მოქალაქეებს როგორც სახელზეც უკვე გაცემულია პასპორტი ან პირადობის მოწმობა, ეძლევათ საშუალება დანიშნონ წარმომადგენელი და მისი საშუალებით მიიღონ ახალი პასპორტი (დაკარგულის, დაზიანებულის ან ვადი გასული ნაცვლად), ამისათვის საჭიროა მოქალაქემ სააგენტოს ვებ-გვერდზე (მისამართზე [www.cra.gov.ge](http://www.cra.gov.ge) ან <http://passport.gov.ge>) შეავსოს სპეციალური განცხადება (უნდა შეიტანოს თავისი პირადი და წარმომადგენლის მონაცემები) და ელექტრონული კომუნიკაციის (ვიდეო თვალით) საშუალებით დაუკავშირდეს სააგენტოს უფლებამოსილ პირს, რომელიც გააფორმებს წარმომადგენლობის აქტს, რის საფუძველზეც იგი წარმომადგენლად დასახელებულ პირს მიანიჭებს პასპორტის გაცემის აღმინისტრაციულ საქმისწარმოებაში მონაწილეობის და დამხადებული პასპორტის მიღების უფლებამოსილებას. ამასთან აღსანიშნავია, რომ პასპორტის დამხადება შესაძლებელია სააგენტოს ნებისმიერ ტერიტორიულ სამსახურში მოქალაქის ან წარმომადგენლის სურვილის შესაბამისად, ხოლო მომსახურების საფასურია 155 ლარი.

სააგენტო იმედოვნებს, რომ ახალი სერვისი საქართველოს გვერდით მოქალაქისათვის იქნება საკმაოდ კომფორტული. მათ აღარ მოუწევთ ასეული კილომეტრის დაფარვა საკონსულოებში გამოსაცხადებლად და ფაქტიურად სახლიდან გაუსვლელად შესძლებენ ახალი პასპორტის მიღებას.



# ერძანიის ქართული სათვისტომოს საიუბილეო საღამო

შაბათს, 6 ნოემბერს 17.00 საათიდან 22.00 საათამდე გიწვევთ ერძანიის ქართული სათვისტომოს 65 წლის საიუბილეო საღამომზე.

საიუბილეო საღამომზე სცემოვებ მუდლიათ იხილონ ყნიყალყნი სააბ-  
ქივო ფოქსო-ძასალა, როძელიც სათვისტომოს ისტორიასთან რბთად ძის გან-  
ვითარებას და ღლყანდელ საქძიანობასაც ასახავს.

ღამსწოე საზოვადოებას სიყვით მიძარბთავუნ ძველი და ახალი  
თაობის ქარბველები, მონვეყლი სცემოვები, ერძანყლ-ქარბყლი საზოვადოე-  
ბები და რკობის ქვეყნების ქარბყლი სათვისტომობის წარბობადვენლები.

ყონცერტები მონანოლოებას მიილებუნ ინვოლძცადცის ქარბყლი  
ყაძერყლი ორყესტის წვეებები და ქარბყლი ბენდი "The Shin".

ერძანიის ქარბყლი სათვისტომო მობრძანებულ სცემოვებს ქარბყლი  
ლკინითა და ყრბებიტ ვაყძასწინძლღება.

საიუბილეო ლონისძიება ძელგება ძეძლე მისამარბზე:  
Casino des KVR München  
Ruppertstraße. 11  
80337 München

**სიხარყლიტ ველიტ თვეუნს მობრძანებას!**

ჩვენი ზახუნოიხის ამეიხყაში გამომავალი ქახიურღი გავეთი „მამუღი“

ერძანიის ქარბყლი სათვისტომოს ორგანო  
გამოიღება 2005 წლის ოქტომბრიდან

Das Organ des Georgischen Vereins in Deutschland e.V.  
Herausgegeben seit Oktober 2005

ღაფუაძნაბაე-ბამოაყაბი:  
ბახმანიის ქახიური სათვიისბომო  
სათვიისბომოს თავახეომახი: ღახი ღათავვი

სახედაქნიო ყოღეზია:  
ნინო ხაბელაშვიღი (მო. რედაქტორი)  
თინათინ ჩითინაშვიღი (რედაქტორი)  
ნინო დალაქიშვიღი  
ნინო ცხომელიძე-ღეპვერშმიღტი  
ეკატერინე ცირიკაშვიღი

## მეღაქციის მისამარბი

Georgischer Verein in  
Deutschland e.V.  
c/o Leri Datashvili  
Roemerhofweg 51c  
85748 Garching b. München

დაგვიკავშირღით:  
ტელ.: 0711/12 28 97 26  
ელ. ფოსტა: qartuli@satvistomo.de